

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

ELAZIĞ İL MERKEZİNDEKİ SPOR TESİSLERİNİN
İŞLEYİŞİNDEKİ VERİMLİLİĞİN ARAŞTIRILMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

59925

EYÜP NACAR

F.Ü. FEN-EDEBİYAT FAKÜLTESİ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. Eyüp G. İSBİR

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANİSTEN MERKEZİ

ELAZIĞ - 1997

ÖNSÖZ

Her yaşta insanın hangi ortamda olursa olsun sağlıklı kalabilmesi için spor yapmasının gerekli olduğu artık tüm toplum kesimlerince bilinmektedir. Spor ortamının oluşmasında spor tesislerinin önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Sporun gelişmesi ve toplumda yaygınlaşması, sporun aktif olarak yapabileceği tesislerin varlığına bağlıdır.

Sporun gelişmesinde tesisin yeri ve önemi herkes tarafından bilinmektedir. Küçük yaşta başlayarak, çocuk ve gençleri spora alıştırmak ve yeteneklerini geliştirilmesini sağlamak, spor tesislerinin etkili kullanımıyla orantılıdır.

Kalkınma temelinde yatan toplumsal verimlilik kavramının her seviyedeki kişi, kurum ve kuruluş tarafından kavranması ve gereklerinin yerine getirilmesi, toplumsal bir zorunluluk halini almış bulunmaktadır. Bundan dolayı kalkınmada temel olan insan gücünden etkili bir biçimde ve yüksek düzeyde faydalanabilmek, onun veriminin artırılması yolunda uygulamaların yapılmasına bağlıdır. Spor bu amaca hizmet eden en önemli ve vazgeçilmez bir araç durumundadır. Spor tesislerinin verimli kullanılması hem sporcu yetiştirilmesinde, hem de beşeri kaynakların üretimindeki verimliliklerin artırılması açısından önemlidir.

Bu çalışmada; Elazığ il merkezinde bulunan spor tesislerinin işleyişindeki verimliliğini araştırılması yapılmıştır. Diğer illerimizde olduğu gibi Elazığ ilinde de gençliğin spor yapma ve bunu verimli hale dönüştürme problemi bulunmaktadır. Bu çalışmayla ilimizdeki mevcut spor tesislerinin rasyonel ve verimli hale nasıl getirilebileceği ve gençliğin hizmetine sunulacağı ayrıca verimsizlik

II

nedenleri ve verimliliği sağlanabilmesine yönelik önerileri getirilmiştir. Bu çalışmada, bu alandaki bilgi eksikliğinin giderilmesi ve bundan sonraki çalışmalara kaynak teşkil etmesi noktasında önemlilik arzetmesini umut ediyoruz.

İÇİNDEKİLERİ

	<u>Sayfa No</u>
ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER.....	III
TABLoların LİSTESİ	V
ŞEKİLLER LİSTESİ	VII
1. GİRİŞ	
1.1. SPOR TESİSİ.....	1
1.1.1. Spor Tesisinin Tanımı ve Önemi	1
1.1.2. Spor Tesisleri Çeşitleri	2
1.1.3. Türkiye'de Spor Tesisleri Politikası ve Genel Durumu	3
1.2. SPOR TESİSLERİNİN PLANLANDIRILMASINDA GÖZ ÖNÜNDE TUTULACAK İLKELER	5
1.2.1. İşletme Kuruluş Yerinin Seçimi	5
1.2.2. Kültür Ortamı ve Ergonomi	6
1.2.3. Emniyet	7
1.2.4. Sağlık	8
1.3. SPOR TESİSLERİNDE İŞLETMECİLİK FALİYETLERİ VE TEMEL İLKELER.....	8
1.3.1. İşletme Nedir?.....	8
1.3.2. İşletmecilik Nedir?	8
1.3.3. İşletme Fonksiyonları	9
1.3.4. Spor Hizmet Üretimi ve Pazarlama	10
1.3.5. Spor Tesislerinin İşletilmesindeki Temel İlkeler	13
1.4. KANUN VE YÖNETMENLİKLERDE SPOR TESİSLERİ	14
1.4.1. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Spor Tesisleri	15
1.4.2. Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünde Spor Tesislerinin İşletilmesi ile İlgili Kanun ve Mevzuatlar	18

	<u>Sayfa No</u>
1.5 VERİMLİLİĞİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ	19
1.5.1. Verimlilik Nedir?.....	19
1.5.2. Verimlilik Kavramı ve Çeşitli Yaklaşımlar	19
1.6. SPOR TESİSLERİNDE VERİMLİLİK KAVRAMI	21
1.7. AMAÇ VE ÖNEM	23
1.8. TANIMLAR.....	25
2. MATERYAL VE METOT.....	27
2.1. Araştırmanın Modeli	27
2.2. Evren	27
2.3. Örneklem.....	27
2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	27
3. BULGULAR	29
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	42
5. ÖNERİLER	50
6. ÖZET	51
SUMMARY	52
7. KAYNAKLAR	53
ÖZGEÇMİŞ	56
TEŞEKKÜR.....	57
EKLER	
Ek 1: Anket Formu	58

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No

Tablo 1: Kurumların Sahip Olduğu Spor Tesislerinin Türüne Göre Dağılım	29
Tablo 2: Kurumlardaki Spor Tesislerinin M ² Olarak Dağılımı	30
Tablo 3: Spor Tesislerinin M ² Başına Düşen Kişi Sayısına Göre Dağılımı	31
Tablo 4: Kurumlardaki Spor Tesislerinin Temel Ölçütlere Uygunluk Yüzde (%) Dağılımı	31
Tablo 5: Kurumlardaki Spor Tesislerinin Seyirci Kapasitesine Göre Dağılımı	32
Tablo 6: Kurumlardaki Spor Tesisleri Günde Kaç Saat Hizmete Açık Olduğuna Göre Dağılımı	33
Tablo 7: Spor Tesislerinin Mesai Saatleri Dışında Açık Tutulma Durumuna Göre Kurumlara Dağılımı	34
Tablo 8: Kurumların Sahip Olduğu Tesislerinin Mesai Saatleri Dışında Günde Kaç Saat Açık Olduğuna Göre Dağılımı	34
Tablo 9: Kurumlara Ait Spor Tesislerinin Mesai Saatleri Dışında Kapalı Tutulmasının Sebeplere Göre Dağılımı	35
Tablo 10: Kurumlardaki Spor Tesislerinde Faydalanan Sporcu Sayısına Göre Dağılımı	36
Tablo 11: Spor Tesislerinde Faydalanan Kişilerin Kapasite / Nüfus Oranı Durumuna Göre Kurumlara Dağılımı	36
Tablo 12: Spor Tesislerinin Halka Açık Olması Durumuna Göre Kurumlara Dağılımı	37
Tablo 13: Kurumların Sahip Olduğu Spor Tesislerinin Günde Halka Kaç Saat Açık Olduğuna Göre Dağılımı	38

Tablo 14: Kurumlardaki Spor Tesislerinin Spor Amacı Dışında Kullanılıp Kullanılmadığına Göre Dağılımı	3 8
Tablo 15: Spor Tesislerinin Spor Amacı Dışında Kullananların Hangi Faaliyetler İçin Kullandıklarının Kurumlara Göre Dağılımı.....	3 9
Tablo 16: Spor Tesislerinin Teknik Donanım İşletme Masrafları Hangi Kaynaklardan Karşılandığının Kurumlara Göre Dağılımı	4 0
Tablo 17: Kurumlardaki Spor Tesislerinde Sakatlanmaya Etki Eden Sebeplere Göre Dağılımı	4 0
Tablo 18: Spor Tesislerinde 1990-1995 Yılları Arasında Çalışan Sporculardan Milli Olan Sporcuların Kurumlara Göre Dağılımı	4 1

VII

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

- Şekil 1: Spor Hizmet Üretimi1 1
- Şekil 2: Spor Tesisinin Maliyet Eğrisi ve Hizmet Üretim Gücü.....1 1

1. GİRİŞ

1.1. SPOR TESİSİ

Spor faaliyetlerinin her spor branşının kendine özgü çalışma, hazırlık antrenmanlarının, ulusal ve uluslararası müsabakaların yapılabilmesine uygun, spor faaliyetleri öncesi ve esnasında sporcu ve seyircilerin gereksinimlerini karşılayacak (saha, tribün, tuvalet, duş v.b.) üniteleri bulunan yapı saha ve alanlardır (6).

Bir ülke sınırları içerisinde ve belirli bir zamanda, değişik mal ve hizmetlere yönelik olarak ortaya çıkan bireysel taleplerin tümü "Toplam Talep" olarak kabul edilir. Söz konusu toplam talebi karşılamak üzere, spor tesisleri hem maddi ve hem de manevi yönden insanların hizmetinde olan tesislerdir (29).

1.1.1. Spor Tesisinin Önemi:

Spor tesislerimizin önemine geçmeden önce spor olayının yaşamımızdaki yeri ve önemi konularına kısaca değinmekte yarar olacağına inanmaktayım.

Her yaşta insanın hangi ortamda olursa olsun sağlıklı kalabilmesi için beden eğitimi ve spor yapmasının gerekli olduğu artık tüm toplum kesimlerince bilinmektedir.

İnsanın sağlıklı, hareketli olabildikleri sürece daha mutlu, dinamik üretken ve uzun ömürlü oldukları da bilimsel bir gerçektir.

Sağlıklı insanın kazanacakları bu niteliklerle sağlıklı bir toplumun oluşacağı böylece ekonomik kalkınmada insan gücü potansiyeline duyulan gereksinimin büyük oranda karşılanacağı da bir gerçektir.

Bireyin sağlıklı kalabilmesi en azından aile mutluluğuna ve ev ekonomisine (dolayısı ile ülke ekonomisine) olan katkısı ölçü olarak alınırsa toplumsal kalkınmamızdaki yeri ve önemi daha net anlaşılacaktır.

Sporun amacı, bireyi ve bireylerin oluşturduğu toplumu sağlıklı ve mutlu kılmak, bu yolların üretim gücünü artırmak ekonomik yaşama daha katkılı duruma getirmektir. Böyle bir amaca ise mümkün olan en yüksek sayıda bireyin sporu kendisinin yapmasıyla en yakın şekilde ulaşabileceği bilinmelidir.

Kitle sporu olarak tanımlanan bu anlayış, topluma en geniş çapta spor yaptırmak olarak özetlenebilir. Bu amaca yönelik tesislerimiz vardır. Noksandır, belki iyi değildir ama ülkemizde tesis vardır (35).

Sporun gelişmesi ve ülke düzeyinde yaygınlaşmasında gerekli olan spor ortamının ön şartlarından birisinde "spor saha ve tesisler" oluşturularak sayılarını artırılmasıdır (32). Günümüzde sporun gelişmesine paralel olarak, spor tesislerine duyulan ihtiyaç her geçen gün artmaktadır.

Spor ortamının oluşmasında spor tesislerinin önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Spor tesisinin önemi ise, kalkınmakta olan ülkemizde sporun gelişmesi kitlenin aktif olarak spor yapabileceği tesislerin varlığına ve bilhassa mevcut tesislerin işletilmesine bağlıdır. Bu amaçla spor tesislerinin önemi kadar, onun belirli işletme kurallarına göre işletilmeside önemlidir.

1.1.2. Spor Tesislerin Çeşitleri

Günümüzde spor tesisleri spor faaliyetlerine uygun olarak,

- Çok amaçlı tesisler,
 - Tek amaçlı tesisler,
- şeklinde yapılmaktadır.

Mevcut spor dallarına ve spor alanındaki hizmet ve faaliyetlerin durumuna göre ülkemizdeki spor tesislerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz.

- Semt sahası,
- Stad,
- Kapalı Spor Salonu,
- Yüzme Havuzu (açık-kapalı)
- Kayakevi
- Telesej,
- Teleski,
- Kaylkhane,
- Tenis kortu (açık- kapalı)
- Atış Poligonu,
- Atletizm Sahası (Tartan- Toprak),
- Monej (Açık - Kapalı),
- Veledrom (Bisiklet pisti),
- Açık saha (Basketbol, voleybol vb.),
- Sporcu kamp eğitim merkezi,
- Misafirhane,
- İl Müdürlüğü Binası.

Yukarıdaki tesisleri sayısal olarak vermek mümkündür. Ancak bu sayılar hergün yeni yeni yapılan spor tesisleri ile sürekli artmaktadır.

1.1.3. Türkiye'de Spor Tesisleri Politikası ve Genel Durumu

Ülkemizde planlı dönemde ilk olarak (30 Aralık 1963) programında spor tesislerine kısaca değinilmiştir. Hükümet programında spor tesisleri konusuna "Yurdun bütün il ve ilçelerinde gençliğin yararlanabileceği spor alan ve tesisleri süratle tamamlanmaya çalışılacaktır." şeklindeki ifadelerle yer verilmiştir (34). Bundan sonra gelen hükümetler konuya biraz daha açıklık kazandırmaya çalışmışlardır. Sporun kitlelere yayılması ve spor tesislerinin bu açıdan önem taşıdığı üzerinde durularak hükümet

programlarında yer almıştır. Ancak 1972-1973 yıllarında görev alan yeni hükümet programında spor tesisleri ile ilgili doğrudan hususlar bulunmaktadır. Bundan sonra gelen (2.6.1974-17.11.1974) hükümet programında "Seyir Sporundan çok kitle sporu" na önem verileceği vurgulanmıştır (34).

Hükümet programında sporla ilgili görüşlerin en çok yer aldığı hükümet programı (11.2.1974 - 31.3.1975) tarihleri arasında görev yapan hükümette göze çarpmaktadır. Fakat spora geniş yer ayrılmasına rağmen, spor tesisleri için yeterli değinilmediği açıktır. Daha sonraki "hükümetler" sporun yurt dışında ve yaygın kitle sporu halinde geliştirilmesi yolunda geniş çapta altyapı tesislerini süratle kurup, ikmal edeceğiz" ifadeleriyle konunun önemini vurgulamış ve tesis, araç ve gereç açığının hızla giderileceği belirtilmiştir (34).

Türkiye'de spor tesisleri başta Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü olmak üzere, kamu kuruluşları, silahlı kuvvetler ve kurum ve kuruluşların bünyesinde toplanmıştır. Ancak spor faaliyetlerinin sevk ve idaresinde sorumlu kurum olan GSGM'nin tasarrufunda bulunan spor tesisleri, tesis politikasının odak noktasını teşkil etmektedir. Kaldı ki geniş kitlelerin faydalandığı tesislerin başında GSGM'ne ait tesisler gelmektedir (22). Bu nedenle burada GSGM'ne ait tesislerin sayılarını vermekle yetineceğiz. GSGM' ne ait spor tesisleri, faal olanlar 2933, inşa halinde olanlar 295 ve toplam olarak 3228 adettir (18).

Bu tesislerden çoğunluğu büyük şehir olan Ankara, İstanbul ve İzmir'de bulunmaktadır. Bunun yanında Tunceli ve Hakkari'de ise sayı itibariyle 1 ve 2'yi geçmemektedir.

Spor tesislerinin ülke seviyesinde dengesiz dağılımı ve tesislerin çeşitli kurum ve kuruluşlarda bulunması faydalanma açısından olumsuz etkiler yapmaktadır.

Son yıllarda spor tesislerinin arttığı bir gerçektir. Ancak yine de ihtiyaca cevap vermediği ortadadır. Her yaştaki insana spor yaptırmak devletimizin politikası olduğuna göre spor tesislerinin yapımında nüfus yoğunluğu, iklim şartları, yörenin iklim şartları gibi temel faktörler dikkate alınarak uluslararası standartlara uygun tek ve çok amaçlı faaliyetler için gerekli spor tesislerinin yapımına gidilmelidir (19).

Devlet bir baba sıfatı ile sporcusuna sahip çıkmalı, gerekli araç-gereç ve tesisleri kısa sürede oluşturmalı ve uluslararası platformda tecrübeleri artırmalıdır (19).

1.2. SPOR TESİSLERİNİN PLANLANDIRILMASINDA GÖZ ÖNÜNDE TUTULACAK İLKELER

1.2.1. İşletmenin Kuruluş Yerinin Seçimi :

Kuruluş yeri ile anlaşılması gereken, işletmenin faaliyette bulunduğu yerdir. İşletmeler için kuruluş yerinin seçimi, işletmenin faaliyette bulunduğu yerde başarı açısından son derece önemli bir unsurdur. Kuruluş yeri ile ilgili hatalı bir kararın ortaya çıkaracağı mali külfet çok büyük olabilecektir.

İşletmeler kuruluş yerlerini, bölge seçimi ve bölge için de nokta seçimi olmak üzere iki aşamada seçerler (33).

Uygun olmayan yerde faaliyetlerini sürdüren bir işletme, maliyet giderlerinin yüksekliği nedeniyle diğer işletmelerle rekabet edemez.

Planlama organlarının kullandıkları kriterler, ulusal gelirin maksimum kılınması istihdamın sağlanması geri kalmış bölgelerin geliştirilmesi yoğun yerleşim bölgelerinin birikimli sosyolojik ve çevresel sorunlarına çözüm bulunması gibi genel kriterler veya ölçütlerdir. Söz konusu kriterler fizibilitenin ulusal karlılık, yada

sosyal fayda açısından değerlendirme kriterleridir. Optimal kuruluş, kuruluş yeri, toplam üretim masraflarının en düşük olduğu yer olarak düşünülebilir. Kuruluş bölgesinin seçimiyle ilgili başlıca faktörleri altı grupta toplanabilir:

- Pazara yakınlık
- Hammadde, enerji, iklim ve su
- İşgücü
- Taşıma
- Devletin teşvik ve sınırlamaları
- Diğer faktörler: İşletme dışı tasarruflar, kültürel ve sosyal

şartlar (24).

Üretim yapmak üzere yatırıma karar veren bir müteşebbüs, neyi, nasıl ve kaç üreteceğine karar verirken, kuşkusuz üretimi yapacağı yeride kararlaştırmalıdır. Bunun içinde şu üç etkinlik ölçüsünü göz önüne almalıdır.

a) Verimlilik (Prodüktivite):

İşletmenin üretim miktarı bakımından verimliliğini gösterir

b) İktisadilik:

Bir birim malın üretimi için gerekli maliyet düzeyini belirler.

c) Karlılık (Rantabilite):

Belli bir dönem içinde işletmenin öz varlığındaki net artışların (kar) sermayeye oranı olarak tanımlanır (4).

1.2.2. Kültür Ortamı ve Ergonomi

İnsanın araç değil amaç olduğu artık kabullenilmeli, başka gayeler için onun kullanılması değil, herşeyin onun için kullanılması ilkesi geçerlik kazanmalıdır. Onun huzuru, rahatlığı mutluluğu, saadeti, fikren ve ruhen gelişmesi için spor tesisleri

yapılandırılmalı genç - yaşlı kadın - erkek, çalışan- çalışmayan "herkes için spor"a da yönelmelidir.

Bu anlayış içinde fevkaledede büyük tesisler yapımına dahi lüzum yoktur. Sokakta, meydana, işyerinde apartman merdivenlerinde, parklarda da kültür fizik, beden eğitimi yapılabilir. Arkasından sportif yatırımlar zaten gelecektir.

Çözümüne ulaşmak esas olarak insanların ekonomik ve sosyal yaşayışlarını belirli temel değer ve kurallara dayandırarak gelenek ve örfleri devam ettirmek meseleyi "bütün içinde ele almak gerekir (1). Spor tesisleri yapısına yön veren sosyo-ekonomik ve kültürel esaslar; fert ve toplum açısından, fert ve çevre açısından ve kurumlar açısından olmak üzere üçe ayrılır.

Ergonomi; insanın en rahat ortamda ve en verimli çalışacağı ortamı araştıran çalışma ilmidir. Uzay araştırmaları sırasında ortaya çıkmıştır. Tesisteki aletlerin ergonomik olması, kullanışlı olması tesis yapımında ergonomik kurallara reayet edilmekle en iyi çalışma ortamı sağlanacaktır. Isıtma, havalandırma, ışıklandırma, zemin, duşların yüksekliği, basın trübünü, otopark yönünden ergonomik kurallara reayet edilmeli.

Tesis açısından ısı ergonomisi; Hava ısısı, ısı kaynaklarından yayılan ısı durumu, ortam nemliliği hava hareketliliği - Tesis normal ısısı 19.4 - 22.8 °C olmalıdır (17).

1.2.3. Emniyet

Bu hususta, çeşitli ülkelerde asgari standartlarla mevcuttur. Emniyet standartları spor tesislerinin hacimlerinden kullanılan malzemelerin tür ve şekline, tesislerin giriş kapılarından soyunma ve duş odalarına, ışıklandırılmasından havalandırmasına kadar her yönünü kapsamaktadır.

1.2.4. Sağlık

Sağlık standartları tesis yapılırken kullanılan malzemenin tür ve şekline, soyunma odalara ve duşlara, ışıklandırmaya ve havalandırmaya dikkat edilmelidir. örneğin, Amerika Spor Enstitüsü kapalı spor alanlarında sağlıklı spor yapılabilmesi için kişi başına 1-3 m² taze havayı temin edecek ventilasyon sisteminin zaruri olduğunu belirtmektedir (7).

1.3. SPOR TESİSLERİNDE İŞLETMECİLİK FALİYETLERİ VE TEMEL İLKELERİ

Yaşadığımız dünyada insanoğlunun önemli sorunu kıt kaynakları en iyi şekilde kullanarak, bireylerin sınırsız istek ve ihtiyaçlarının mümkün olduğunca karşılanabilmesini sağlamaktır. İşletme; insanların istek ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mal ve /veya hizmet üretiminde bulunan ekonomik ve teknik birimlerdir (33).

1.3.1. İşletme Nedir?

İşletme; üretim faaliyetlerinde bulunan ve ihtiyaçların tatminine doğrudan veya dolayısı ile katılan her iktisadi birimine işletme denir (24).

Bir başka tanıma göre işletme; mal ve hizmet üretmek amacıyla insan gücü, mali ve teknik faktörleri bir araya getirerek fayda yaratan ünitelere denir. İşletmek ise; istenilen yararı sağlamak üzere çalıştırmak demektir (3).

1.3.2. İşletmecilik Nedir?

İşletmecilik Ekinci'ye göre belirlenen amaçlara ulaşmak için ekonomik ve verimli üretimde bulunmak üzere üretim faktörlerini belli bir düzen içinde, uyumlu şekilde planlama,

teşkilatlandırma, yönetme, kadrolama ve kontrol etme fonksiyonlarını yerine getirme faaliyetleridir (14).

1.3.3. İşletme Fonksiyonları

İşletme fonksiyonları işletmelerin yaşamları açısından büyük önem taşırlar. Bu fonksiyonların birbirini tamamlar tarzda olması gerekir yani belli bir süreç içerisinde yer almaktadırlar.

İşletme Fonksiyonları

YÖNETİM ---> Temel fonksiyon

PAZARLAMA

⇒ Amaç fonksiyonları

ÜRETİM

FINASMAN

⇒ Araç fonksiyonları

PERSONEL

MUHASEBE

ARAŞTIRMA GELİŞTİRME

⇒ Destek fonksiyonları (33).

HALKLA İLİŞKİLER

Yönetim; bir amaca ulaşma yolunda girilen işlerin ve faaliyetlerin toplamıdır. Yönetimin temel fonksiyonları ise planlama, örgütlenme, yöneltme, koordinasyon ve denetimdir.

Pazarlama; Malların ve hizmetlerin, üreticilerden tüketicilere doğru akışını yönelten işletme faaliyetlerinin yerine getirilmesidir.

Üretim; İşgücü, materyal ve teçhizat kullanılarak fiziksel bir maddenin ortaya konmasıdır.

Finasman; İşletmenin ihtiyaç duyduğu fonları en uygun şartlarda ele geçirmek ve ele geçirilen fonların en etkin kullanımını sağlamaktır.

Muhasabe; İşletmede alınan kararları sonucu çeşitli işletme fonksiyonlarının yerine getirilmesiyle, işletme varlıklarında ve bu varlıkların kaynaklarında ortaya çıkan diğer değişimlerin belirlenmesi ve bunların yani kararlar almada kullanılabilir veriler haline getirilmesidir.

Araştırma-geliştirmek; İşletmenin en önemli destek fonksiyonlarından biridir. İşletmenin canlılığının sürdürülmesi bakımından önemli bir fonksiyondur.

Halkla ilişkiler; Organizasyon ile ilgili çevreleri arasında karşılıklı iletişim, anlamayı, kabulü ve işbirliğini sağlayıp sürdürmeye yardımcı bir yönetim fonksiyonudur.

Halkla ilişkilerin bir yönetim fonksiyonu olarak tanımlanmasının sebebi; kurum ile çevresi arasında ilişkilerin kurulması ve sürdürülmesi görevi öncelikle yöneticilere düşen bir görevdir (30).

1.3.4. Spor Hizmet Üretimi ve Pazarlama

İşletmelerin başlıca genel amaçları kar, toplama hizmet, işletmenin yaşamını sürekli kılmadır. Biz burada hizmet üreten işletmeleri (spor tesisleri) inceleyeceğiz :

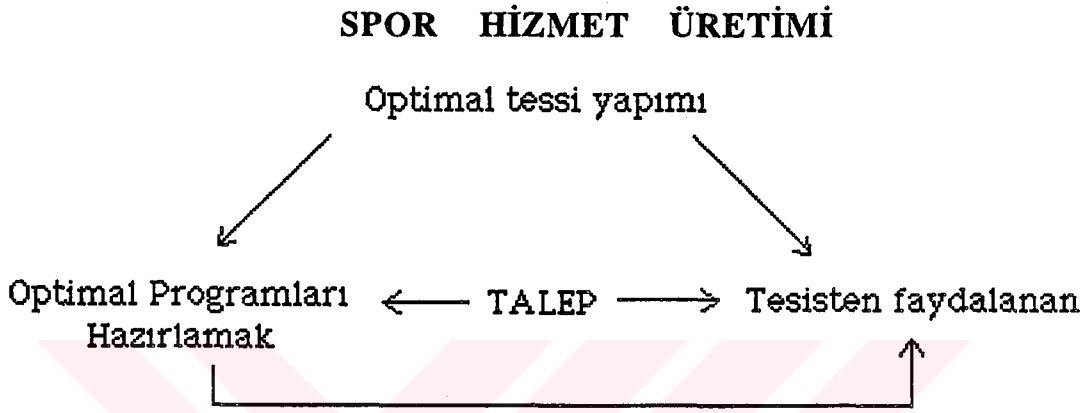
İşletmeler mal veya hizmet veya her ikisinden oluşan ihtiyaçları karşılayacak değerleri üretirler. Hizmet üreten işletmelerin üretim anında tüketilmesi gerekmektedir ve bu mal veya hizmetler depolanamaz stoklanamaz. İşletmeyi üretim sırasında verimi artıracak tedbirleri almalıdır. Bu tür işletmeler sosyal fayda oluşturacak bir şekilde mal ve hizmet üretmelidir. Fayda mal ve hizmetleri insan ihtiyaçlarını karşılama niteliğindedir.

Devlet spor hizmet üretiminde ağır sabit yatırım gerektiren programlar yapar Hizmet üretimini iki grupta toplayabiliriz.

- Spor programlarına katılan seyirciye hizmet verilmeli

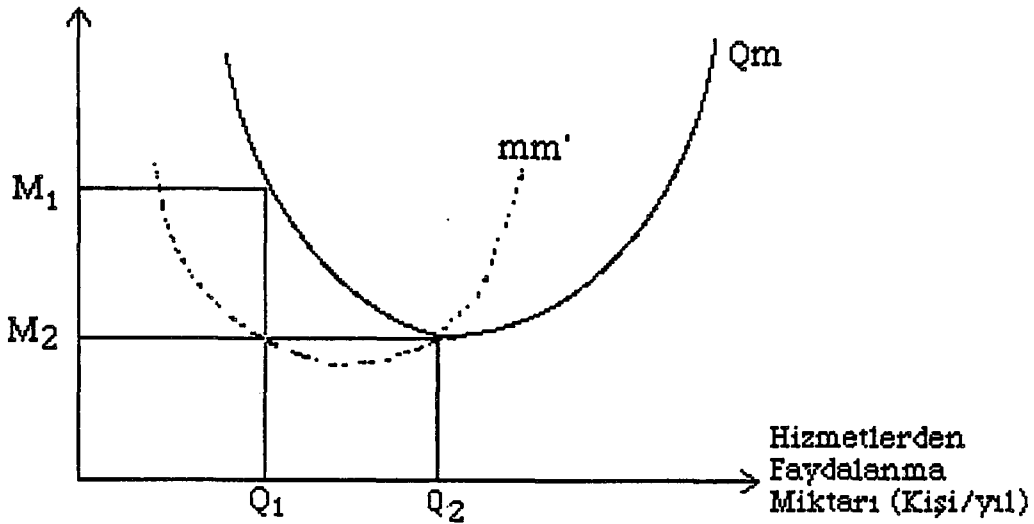
- Spora aktif katılanlara hizmet vermek.

Seyirciye hizmet veren üretim deyince üretime doğrudan veya dolaylı olarak hizmet veren tesisler anlamına gelir. Spora aktif olarak katılanlara verilecek hizmetler açısından devletin verdiği hizmet "Optimal" bir şekilde olmalıdır.

Şekil 1: Spor Hizmet Üretimi (14)

Spor arzının talepten önce hazırlanması gereken bir konudur. Talepten önce arz gerçekleştirilir (14)

Şekil 2: Spor Tesisinin Maliyet Eğirisi ve Hizmet Üretim Gücü(15)

Burada faydalanma miktarı arttıkça maliyet düşüyor fakat maliyet arttıkça faydalanma oranı düşüyor(15).

Başarılı bir spor tesisi işletmesinde daha çok kişiye ve daha kaliteli hizmet vermek bunun için dikkate alınacak temel özelliklerden belli başlıları şunlardır.

- Uzmanlaşma,
- Çeşitlendirme,
- Genişleme,
- Daralma,
- Tümüleştirme,
- Standartlaştırma, (4)

Gerek yaygın spor programları gerekse uzmanlaşmış spor programları birer hizmet özelliği göstermektedirler. Farklı iki programın (seyircisi ve aktif olarak katılanlara verilen program) pazarlama açısından da farklılık göstereceği muhakkaktır. Bu sebeple, bu iki program pazarlamasına farklı yaklaşılması gerekmektedir.

Birer hizmet olan spor programlarının kâr aracı güdülmeden belirlenmiş bir hedef grup için çekici hale getirilmesi veya kâr amaçlı olarak sunulmasıdır. Her iki durumda da pazarlama tekniklerinden faydalanılabilir (31). Pazarlama; işletmenin amacına ulaşmak için hedef pazarlarda değişimi sağlamak üzere yaptığı inceleme planlama, uygulama ve kontrol faaliyetleridir (30).

Spor, hizmetleri devlet, kamu kurumu ve kuruluşları aracılığı ile gerçekleştirebileceği gibi, özel kurum ve spor kuruluşlarını çeşitli şekillerde teşvik etmek suretiyle gerçekleştirilebilir.

Spor devletin sosyal bünyesi ve sağlıklı bir toplum önemli rollere sahip bir sosyal olgudur. Buda spor pazarlamasının diğer pazarlama türlerinden ayıran önemli özelliklerden birisi olarak görülebilir (31).

1.3.5. Spor Tesislerin İşletilmesindeki Temel İlkeler

Tesislerin yapımında ve mevcut tesislerin işletilmesinde gerekli olan temel ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralıya biliriz.

1- Yatırımlar sporun aktif olarak yapılabileceği tesisler yerine ağırlıklı olarak seyir sporuna imkan veren tesisler üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak son yıllarda akaryakıt formundan temin edilen örneklerle yapılan semt sahaları daha geniş kitlenin spor yapmasına imkan sağlamıştır. Önümüzdeki yıllarda da bu politikanın uygulaması faydalı olacaktır.

2- Tesislerin yapımında standart bir politika izlenmelidir. Tesislerin dağılımında denge sağlanmalıdır. İllerin durumları tesis yapımında göz önüne alınarak yapılmalıdır. Böylece devlet kaynaklarının israfı önlenmiş olacaktır.

3- Yapılacak tesisler planlı ve programa dayalı olarak yapılmalıdır. Süre uzamasına mahal bırakmamalıdır. 3 senede bitecek tesis 5 veya 10 yılda tamamlanmalıdır. Süre uzadıkça maliyette fazla olacaktır. Bu durumda mutlaka gözönünde bulundurularak tesisler süresi içinde bitirilmelidir.

4- Tesisler, nizami, sıhhi ve ihtiyaca cevap verecek nitelikte olmalıdır. Spor işletmeciliği anlayışından uzak olmamalıdır, mevcut tesislerden asgari ölçüde yararlanılmalıdır.

5- Tesislerin onarımında, yatırımların gerçekleştirilmesinden yeterli sayıda ve hatta nitelikte teknik elemanlara sahip olunmalıdır. Milyarlık tesisler bu yetenekte kişilerin bulunmamasında kısa bir süre sonra bakımsız bir duruma düşmekte ve gerekli hizmeti verememektedir. Özellikle son yıllarda ülkemizde çim saha yapımına büyük ağırlık verilmiştir. Bu çim sahaları konusunda il müdürlüklerindeki personele gerekli teknik bilgiler verilmelidir.

6- Sporun alt yapısını okullu gençliğin oluşturduğu malumdur. Bu sebeple okul tesislerine ağırlık verilmelidir. İllerde özellikle spor salonları ancak resmi faaliyetlere cevap vermektedir. Bu yüzden nizami ve her türlü spor faaliyetinin yapılacağı çok amaçlı salonların yapımına ağırlık verilmelidir.

7- Futbol sahalarının atletizm pistleri halka ve gençliğe açık bulundurulmalı ve konuda tesislerden vatandaşlar azami ölçüde yararlandırılmalıdır. Faydalanma sınırlı bir seviyede kalmamalıdır (21).

8- Tesislerde dinlenme, boş zamanları değerlendirme ve lokal niteliğindeki yerlerin mevcut olması sağlanmalıdır.

9- Spor tesisleri yatırımları konusunda Bayındırlık, Milli Eğitim teşkilâtımızın, üniversite ve mahalli idareler arasında tam anlamıyla koordinasyon ve işbirliği sağlanmalıdır.

10- Sporda ileri gitmiş ülkeler spor tesisinin yapımına büyük önem vermektedirler. Hatta sporu bilim olarak kabul etmektedirler. Bu sebeple spor mimarı, mühendis vb. yetenekli elemanlar yetiştirmeye büyük önem vermelidir.

11- Tesislerin yapımında nüfus yoğunluğu, iklim şartları, yörenin spor potansiyeli, eğitim seviyesi ve ekonomik şartları gözönüne alınmalıdır.

12- Uluslararası organizasyonun yapılacağı tesislere ağırlık verilmeli, bu tür organizasyonların ülkemiz sporcularına sağlayacağı faydalar gözönüne alınmalıdır (5).

1.4. KANUN VE YÖNETMENLİLİKLERDE SPOR TESİSLERİ

Türkiye, Anayasa'sına spor ilk kez 1982 yılında almıştır. 1982 Anayasasının 59. maddesinde aynen şöyle denilmektedir; "Sporun geliştirilmesi madde 59 Devlet her yaştaki Türk

vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yayılmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur."

Sporun kitlelere yayılması için öncelikle büyük tesislere yatırım yerine , semt sahaları ile amaca ulaşma yoluna gidilelidir.

3289 sayılı B.T.S.G.M. kanunda "Beden Eğitimi ve Spor faaliyetleri için gerekli olan saha, tesis, malzemeleri yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek ve bu tesisleri vatandaşların istifadesine sunmak" maddeleri vardır.

1.4.1. Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Spor Tesisleri

DPT'nin hazırladığı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında Spor Tesislerine aşağıdaki şekillerde değinilmiştir.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı: Memleket sporunun gelişmesi, büyük ölçüde toplumun aktif olarak spor yapabileceği tesislerin varlığına ve bu anlayışla işletilmesine bağlıdır.

Spor yatırımları genellikle seyir sporunun gerektirdiği büyük ve masraflı tesislere yönelmektedir. Bu tür tesislere olan ihtiyaç açıktır, ancak uygulamada büyük tesislere verilen ağırlığın kitleye yönelmiş bir spor politikası ile bağdaşmadığı ve eş kapasiteli büyük tesislerin ekonomik bakımdan anlamlı olmayan kapasiteler oluşturduğu görülmektedir. Bu tesislerin büyüklüğü işletme masraflarını artırdığı için genellikle maç günleri dışında kapalı tutulmaları spor yapacak çok sayıda kişinin doğrudan doğruya faydalanması imkânı ortadan kaldırmaktadır.

1- Spor yatırımlarına ayrılacak kaynaklar bölgeler, spor dalları ve hizmet sağlayacakları gruplar arasında dengeli dağılım sağlayacak bir öncelikler sırası ile kullanılacaktır. Bu amaçla çok sayıda seyirci barındıran tesislerin yanında, yatırımlar önemli oranda çeşitli spor

dallarının gelişmesine ve spor yapanların sayısının artırılmasına imkân verecek ve küçük semt tesislerine yönettilecektir.

Milli Eğitim Bakanlığı ile iş birliği yapılarak bu tesislerin okullarla ilişkili olarak kurulması, her gün öğrencilerin ve halkın yararlanmasına imkân verecek bir şekilde işletilmesi, tesisleri kullananların bir ölçüde işletme masraflarına katılmaları sağlanacaktır. Tesisler çevrenin özelliğine uygun çeşitlilikte olacaktır.

2- Gençliğin boş vakitlerini iyi değerlendirmek amacıyla, semt spor tesislerinin spor dışındaki sosyal faaliyetlere de zemin hazırlayacak şekilde gelişmesi ve ilişkili oldukları okulun bina imkanlarından da yararlanılarak birer gençlik ve kültür merkezi niteliğine kavuşturulması desteklenecektir.

3- Her kademedeki ve çeşitli amaçla yapılan spor tesislerinde hizmeti sağlayacak asgari maliyet üzerine çıkılmıyacaktır. Aynı yerleşme yerinde eşdeğer kapasiteli tesisler yapımında kullanılmayan kapasite oluşturulmasında ve kamu kaynaklarının belli kulupleri için kullanılmasından kaçınılacaktır. Spor tesislerinin bakım ve işletilmesinde merkezi işletmeciliği esasları uygulanacaktır (8).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı: Beden eğitimi ve spor faaliyetlerin okul kesiminde yaygınlaştırılması ve okul spor tesislerin tam kapasite ve ortak kullanımı ile ilgili bakanlıklar arası protokol çalışmaları sonuçlandırılması.

Üçüncü plan döneminde, beden eğitimi ve sporun toplumun tüm kesimlerine yaygınlaştırılmasına ilişkin ilke ve önlemler getirilmesine karşın dönem içinde yeterli gelişmeler sağlanamamış ve kitle sporuna dönük tesislerin yaygınlaşması sınırlı kalmıştır (9).

Dördüncü Beş yıllık Kalkınma Planı: Eğitim kurumlarının spor faaliyetlerine katılmada etkili bir araç olması nedeniyle okul içi beden eğitim ve spor faaliyetlerine gereken önem verilecek ve

geliştirilmesi için etkili önlemler alınacaktır. Eğitim kurumlarına ve kamu kuruluşlarına ait spor tesis ve salonları hizmet dışı zamanlarda açık tutulacak, okul içi ve okul dışı gençlerin yararlanması sağlanacaktır.

- Spor yatırımlarında geniş halk kitleleri yararlandırılması konusuna ağırlık verilecektir. Bu amaçla spor ve saha tesislerin kurulmasında çok amaçlılık ilkesi göz önünde tutulacak bu tür yatırımların gençlerin yoğun olarak buldukları yüksek öğretim kurumlarına yönderilmesi sağlanacaktır (10).

Beşinci Beş yıllık Kalkınma Planı: Sporun semtlere ve köylere yayılabilmesi için basit ekonomik tesisler özel idare ve belediyelerin işbirliği ve katkıları ile gerçekleştirilecektir.

- Kamunun yanında özel sektör tarafından spor tesislerin yapılması teşvik edilecektir.

- Spor tesisleri süratle tamamlanarak ve yaygınlaştırılacaktır (11).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı: Spor tesisleri çok yönlü kullanılabilir şekilde yapılacak ve bütün tesislerin tam kapasiteyle kullanılmasını sağlayacak düzenlemeler gerçekleştirilecektir.

- Özellikle şehir imar planlarının hazırlanmasında yasal olan, spor tesisleri ve çocuk oyun alanları için kişi başına düşen alan büyüklüğünün gelişmiş ülkeler standartlarına uygun olması sağlanacaktır.

- Spor yapmak isteyen herkese açık olmak kaydıyla, düşük maliyetli ve basit spor tesislerinin mahali idarelerin katkıları ile semtlere ve köylere kadar yaygınlaştırılması çalışmalarına devam edilecektir (12).

Beş yıllık kalkınma planlarında spora en fazla önem veren ikinci beş yıllık kalkınma planında yer verilmiştir. Fakat spora geniş yer

ayırmasına rağmen spor tesislerine yeterli değinilmemiştir. Spor tesislerin çok yönlü kullanılması ve tesislerin yaygınlaştırılmasında 6. beş yıllık kalkınma planında önem verilmiştir.

1.4.2. G.S.G.M. Spor Tesislerinin İşletilmesi İli İlgili Kanun ve Mevzuatlar

Türkiye'de spor tesislerinin yapma ve işletme gücü büyük oranda 3289 sayılı kanun ile GSGM'lüğüne verilmiştir.

MADDE:26 Memur ve işçi sayısı 500'den fazla olan kuruluşlar ve fabrikalar öncelikle kendi personeline beden eğitimi ve spor yaptırmak için ilgili yönetmenliğinde belirtilecek esaslara göre spor tesisleri yapmaya ve antrönör tutmaya mecburdurlar. Yönetmenliğinde belirtilen süre içerisinde gerekli spor tesislerini inşa etmeyen ve antrenör tutmayan fabrika ve kuruluşlar, sürenin bitiminde ve müteakip her yıl, tebliğ tarihinde çalıştırdıkları bu işçi ve memur için, o tarihte yürürlükte bulunan brüt asgari ücretin üçte biri tutarındaki bir cezayı en geç bir ay içinde ödemek zorundadırlar. Bu süre içinde ödenmeyen cezalar 6183 sayılı Amme alacaklarının Tahsil usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre takip ve tahsil olunur. Tahsil olunan bu paralar her ay veya üç ayda bir Türk Sporunu Teşvik Fonuna intikal ettirilir.

Belediyeler şehir planlarını hazırlarken, spor tesislerine tahsis edecekleri yerleri tesbitinde il veya ilçe danışma kurulu ile gençlik ve spor genel müdürlüğünün görüş ve teklifini esas alırlar.

Nazım imar planlarında gençlik ve spor genel müdürlüğünün muvafakatı olmaksızın, spor tesisleri ile ilgili kısımların üzerinde değişiklik yapılamaz.

Toplu konutlar, organize sanayi bölgeleri, küçük sanayi siteleri, eğitim kurumları ile fabrika projelerine spor alanı ve tesisi konulması zorunludur.

MADDE 28: Özel teşebüs tarafından beden eğitimi ve spor çalışmaları yapmak amacıyla açılacak okul, eğitim merkezi ile sitesi, salon ve benzeri tesis ve kuruluşlar, valinin müsadeseine ve kontrolüne tabidir.

MADDE 37: Gençlik ve spor genel müdürlüğü, beden eğitimi ve spor hizmetlerinin geliştirilmesi, yönlendirilmesi ve desteklenmesi amacıyla, ilgili yönetmenliğinde belirtilen esaslar dahilinde;

a) Eğitim ve öğretim kurum ve kuruluşların beden eğitimi ve spor için tahsis edecekleri alanlara beden eğitimi ve spor tesisleri yapar, yaptırır.

b) İnşa edilen bu tesisler ile bu kurum ve kuruluşların mevcut beden eğitimi ve spor tesislerine personel, antrenör, monitör tahsis eder, tesisleri işletir. Spor araç - gereç ve malzeme yardımında bulunur (2).

1.5. VERİMLİLİĞİNİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

1.5.1. Verimlilik Nedir?

"Birim girdi başına üretim miktarını artırmak" veya eldeki kaynaklarla en çok üretim elde etmek.

Verimlilik bugün çağdaş ve insancıl tanımı; "Elde edilen ürün ve hizmetin kalitesini yükselterek çevre ve doğal dengeye zarar vermeden, çalışanlara daha iyi yaşama ve daha iyi iş şartları sağlayarak bizim girdi başına üretim miktarını artırmak" şeklinde de ifade edilebilir (30).

1.5.2. Verimlilik Kavramı ve Çeşitli Yaklaşımlar

Verimlilik kavramı özellikle Türkiye gibi gelişme çabaları içerisinde olan ülkelerin gündeminde giderek daha fazla işgal etmeye başlamaktadır. Ekonomi, bir anlamda kıt kaynakların yönetimi ve verimlilikte de daha az girdi ile daha fazla çıktı elde etme sanatı olarak tanımlandığına göre verimlilik kavramını neden bu kadar önemsendiği kolayca anlaşılabilir.

Verimlilik yukarıda kabaca, daha az girdi ile daha çok çıktı elde etme sanatı olarak ele alınmıştır. Bu kavram teknik olarak doğrudur; ancak bu çalışmanın amacı düşünüldüğünde yetersiz kalmaktadır. Bu çalışmada toplum ve kültürel kavramları, verimlilik kavramı ile birlikte ele alınacağından, verimliliğin bu konudaki teknik yayınların doğası gereği şimdiye kadar çok fazla üzerinde durulmamış bir yanını öne çıkarmak gerekmektedir.

Verimlilik, herkesin kavraması hedeflenen bir amaç olarak ele alınmak durumundadır. Başka bir deyişle, fabrikada çalışanlardan hizmet üretenlere, ev kadınlarından toplumu yönlendiren kişilere sokakdaki insandan eğitimcilere kadar herkes verimlilik ilişkilerini kavramak ve ona göre davranmak durumundadır. Bu nedenle verimlilik kavramını öyle bir yanı ortaya çıkarılmalıdır ki yukarıda sayılan kişilerin hepsi aynı şeyi anlatsınlar ve onun gösterdiği ilkeler doğrultusunda davransınlar çünkü ancak bu sağlandığı takdirde ortak bir kültür dokusu oluşturulmuş sayılabilir (26).

Engenel anlamı ile mevcut üretim faktörlerinden etkin bir şekilde yararlanmayı, dolayısıyla üretim, milli geliri ve refahı artırmayı ifade eden verimlilik kavramı modern dünyanın her faaliyet alanında ihtiyaç duyulan en önemli olgusu durumuna gelmiştir. Hatta bazı ülkelerde verimlilik artışı milli politika olarak benimsenmiştir. Çünkü artık bilinmektedirki rakabet ortamında avantajlı duruma

gelebilmeyenin ekonomik kalkınmayı hızlandırmanın ve problemleri asgariye indirmenin yolu ülke planında verimliliği artırmaktan geçmektedir.

Konu ülkemiz açısından daha da önemlidir. Çünkü kıt kaynaklarda hızlı bir kalkınmayı gerçekleştirmek zorundadır. Türkiye'nin kalkınmasında yararlanabileceği en bol ve en ucuz faktör ise bilindiği gibi iş gücüdür. O halde üzerinde önemle ve incelikle üzerinde durulması gereken konu işgücünün verimliliğini orta ve uzun vada de artırmak olmalıdır. Türkiye'de işgücünün verimliliği sanıldığı kadar ekonomik faktörlere ve parasal teşviklere bağımlı değildir. Bununla birlikte sosyo-Kültürel faktörlerin etkisi çok daha büyük ve önemli gözükmektedir. O halde problemin çözümü bu faktörlerin çok iyi belirlenmesinde ve işgücünün doğru motive edilmesinde yatmaktadır (25).

1.6. SPOR TESİSLERİNDE VERİMLİLİK KAVRAMI

Verimlilik olgusuna dinamizm kazandıran ve onu savurganlıktan ayıran en önemli ve tek ölçü ise kaynakların etkili kullanım özelliğidir.

Spor salonlarının yapımı, planlanması ve hizmet üretmeye yönelik progranması, her seviyedeki yöneticiler açısından süreklilik gösteren ve güncelliğini koruyan bir konu durumundadır. Görüldüğü gibi spor ortamının oluşmasında spor salonlarının önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Spor salonlarının önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Spor salonlarının verimli kullanılması hem sporcu yetiştirilmesinde, hemde beşeri kaynakların üretimdeki verimliliklerinin artırılması açısından önemlidir.

DPT Altıncı beş yıllık kalkınma planında ülkede bulunan spor tesislerinin tam kapasite ile kullanılmasını sağlayacak biçimde

düzenlemelerin yapılacağını belirtmektedir. (DPT, 1990-269) Ayrıca Milli Eğitim Gençlik ve spor Bakanlığının 1984 tarih ve 71 sayılı salonlarının tam kapasite ile çalıştırılması, çevre okul ve spor kulüplerine açık tutulmasına özen gösterilmesi yönündeki açıklaması, kaynakların verimli kullanılması amacına yöneliktir. Ülkemizde okulların genellikle devlet tekelinde olması, bu okullarda bulunan spor salonlarının verimli çalıştırılması özendirici olmaktan çok zorlayıcı bir özellik taşımaktadır. Bu nedenle günümüz şartlarında okul spor salonlarının verimli çalıştırma görevinin devlete düşmektedir (28).

Spor tesislerinde verimliliği artırmak için yapılacak tüm çalışmalar, tesisi daha uzun ömürlü hizmet verebilmesi ve tesisten faydalanan kişilerin , faydalanma oranını yükseltmek için yapılır.

AMAÇ VE ÖNEM

Amaç:

Bu araştırmanın genel amacı;

Elazığ il merkezinde Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne, ortaöğretim kurumlar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlar ile özel sektöre ait spor tesislerinin verimlilik düzeyini araştırmaktır.

Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1- Elazığ ilindeki var olan spor tesislerinin sayısı ve kurumlara göre dağılımı

2- Spor tesisleri çağdaş spor tesis tanımına ne kadar uymaktadır?

3- Spor tesisleri günde kaç kişiye hizmet vermektedir?

4- Spor tesislerinde m² başına düşen sporcu sayısı ne kadardır?

5- Spor tesisleri kuruluş amacının dışında kullanılıyor mu?

6- Spor tesislerinin verimli kullanımını engelleyen faktörler nelerdir (Teknik-donanım, Finansman, Personel, yönetici tutumu, yasal düzenlemeler)

7- Spor tesislerinin, okul dışı gençliğe, spor kulüplerine ve ders dışı sportif etkinliklere ne oranda hizmet verdiğini ortaya çıkarmak.

8- Spor tesislerinden faydalanan sporcuları tesbit edip Elazığ nüfusuna oranı ne kadar olduğunu ortaya çıkarmak.

Önem:

Sporun gelişmesi ve toplumda yaygınlaşması sporun aktif olarak yapılabileceği tesislerin varlığına bağlıdır. Günümüzde sporun gelişmesine paralel olarak, spor tesislerine duyulan ihtiyaç da her geçen gün artmaktadır. Bu ihtiyaçtan dolayı spor

tesislerinin yapımı planlanması ve hizmet üretmeye yönelik proğlanması her seviyedeki yöneticiler açısından süreklilik gösteren ve güncelliğini koruyan bir konu durumundadır.

Sporun geliştirilmesinde en etkili araç rolünü oynayan spor tesis ve işletmelerinin bu yetersizlikler sebebiyle her geçen gün artan talebe cevap verememesi bu durumu hazırlayan en önemli faktör olmakta ve verimi düşürmektedir. Spor tesislerinin verimli kullanılması hem sporcu yetiştirilmesinde hem de beşeri kaynakların üretimindeki verimliliklerin artırılması açısından önemlidir.

Sporda yetenekleri bulmak ve değerlendirmek için tüm spor dallarında gençliğin bilgi ve becerilerini ortaya koyabilecek tesislerin bulunması şarttır. Bunun içindir ki tesislerin yapımında seyir sporundan çok kitle sporuna yönelik çok yönlü tesislere öncelik verilmelidir.

Spor tesislerinde verimliliği artırmak için yapılacak tüm çalışmalar tesisin daha uzun ömürlü hizmet verebilmesi için tesisten faydalanan kişilerin faydalanma oranını yükseltmek için yapılır.

Elazığ'da spor tesislerinin verimliliğini artırılmasıyla ilgili geniş kapsamlı araştırma yapılmamıştır. Yapılacak olan bu araştırma Elazığ'da bulunan spor tesislerin verimli kullanılıp kullanılmadığını ortaya çıkarmak, spor tesislerinin nasıl bir durumda olduğu verimli işletilmesi için neler yapılması gerektiğini ortaya çıkarması açısından önem arz etmektedir.

TANIMLAR

SPOR TESİSİ: Spor faaliyetlerinin her spor branşının kendine özgü çalışma, hazırlık antrenmanlarının ulusal ve uluslararası müsabakaların yapılabilmesine uygun, spor faaliyetleri öncesi ve esnasında sporcu ve seyircilerin gereksinimlerini karşılayacak (Saha, tribün, tuvalet, duş vb.) üniteleri bulunan yapı saha ve alanlardır.

VERİMLİLİK (PRODÜKTİVE): İşletmenin üretim miktarı bakımından verimliliğini gösterir veya eldeki kaynaklarla en çok üretim elde etmek.

İKTİSADİLİK: Bir birim malın üretimi için gerekli maliyet düzeyini belirler.

KARLILIK (RANTABİLİTE): Belli bir dönem içinde işletmenin öz varlığındaki net artışların (kâr) sermaye oranı olarak tanımlanır.

ERGONOMİ: İnsanın en rahat ortamda ve en verimli çalışacağı ortamı araştıran çalışma ilmidir.

İŞLETME : İnsanların istek ve ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla mal veya hizmet üretiminde bulunan ekonomik ve teknik birimlerdir.

İŞLETMECİLİK: Belirlenen amaçlara ulaşmak için ekonomik ve verimli üretimde bulunmak üzere üretim faktörlerini belli bir düzen içinde, uyumlu şekilde planlama, teşkilatlandırma, yönetme, kadrolama ve kontrol etme fonksiyonlarını yerine getirme faaliyetlerdir.

YÖNETİM: Bir amaca ulaşma yolunda girişilen işlerin ve faaliyetlerin toplamıdır. Yönetim temel fonksiyonları ise, planlama teşkilatlanma, yöneltme koordinasyon ve denetimdir.

ÜRETİM: İşgücü, materyal ve teçhizat kullanılarak fiziksel bir maddelerinin ortaya konmasıdır.

FİNANSMAN: İşletmenin ihtiyaç duyduğu fonları en uygun şartlarda ele geçirmek ve ele geçirilen fonların en etkin kullanımı sağlamaktır.

2. MATERYAL VE METOD

Bu araştırmayla Elazığ il merkezinde bulunan Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Ortaöğretim kurumları, Kamu Kurum ve Kuruluşları ile özel sektöre ait spor tesislerinin işleyişindeki verimlilik düzeyi ortaya çıkarılmasına çalışılmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma betimsel bir çalışmadır.

2.2. Evren

Elazığ il merkezinde bulunan Gençlik ve Spor il Müdürlüğü, Ortaöğretim kurumları , Kamu kurum ve Kuruluşları ile zel Sektöre ait spor tesislerinin tamamı bu çalışmanın evrenini oluşturmaktadır.

2.3. Örneklem

Gençlik ve Spor il Müdürlüğü tarafından örneklem yöntemiyle tesbit edilen 36 spor tesinin tamamıdır. Elazığ il merkezinde bulunan Gençlik ve spor il Müdürlüğüne ait 5 spor tesisinin tamamı, ortaöğretim kurumlarında spor tesis bulunan 10 Ortaöğretim kurumu, Kamu Kurum ve Kuruluşlarda spor tesisi bulunan 9 kamu kurum ve kuruluşlar ile özel sektöre ait 6 teakwando salonu , 5 halı saha, 1 kondisyon salonu bulunan spor tesisleri örneklem olarak alınmıştır. Özel Sektöre ait bilardo salonları bu çalışmanın dışında tutulmuştur.

2.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada Gençlik ve Spor il müdürlüğü tarafından verilen tüm spor tesislerine gidilmiş mevcut spor tesisleri bizzat yerinde gözlenmiş ve anket uygulanmıştır.

Bu amaçla kurumlara ve özel sektöre ait 36 spor tesisi bizzat yerinde gözlenerek tesisler hakkında bilgi toplandı. Ayrıca tesislerin işletilmesi ve verimlilik düzeyini araştırmak için anket düzenlenmiştir. Verimsizlik nedenleri ve verimliliğin sağlanabilmesine yönelik öneriler tesbit edilmiş ve kurumlar arasındaki ortak noktalar, görüş farklılıkları ortaya çıkarılmış ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

Ayrıca ölkemizdeki Anayasa ve kanunlar açısından, spor tesislerinin yapımı ve işletilmesiyle ilgili temel ilkeler kalkınma planları ve projeleri doğrultusunda spor faaliyetleri için gerekli olan saha, tesis malzemeleri yapmak, yaptırmak, işletmek, işletirmek ile ilgili konular literatürlerden tarama yöntemiyle araştırılmıştır.

Bu araştırmada spor tesislerinde görev alan yönetici ve eğitimci olan kişilere Anket - survey yöntemiyle anket uygulanmıştır. Uygulama bitiminde sonra veri toplama tabloları hazırlanmış ayrıca anket formundaki bilgiler veri kodlama klavuzu kullanılarak bilgisayara geğirilmış, tablolar bilgisayar aracılığıyla alınmıştır. Anket formu Ek 1 'de sunulmuştur.

Verilerin değerlendirilmesinde temel istatistik yöntemlerinden yararlanılarak aritmetik ortalama (\bar{x}), standart sapma ve yüzde (%) oranları hesaplanmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1 : Kurumların sahip olduğu spor tesislerinin türüne göre dağılımı

Kurum Adı	Gençlik ve Orta ögt. Kamu		Orta ögt. Kurumları		Kamu Kurum ve Kuruluşlar		Özel Sektör		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Stadyum	1	50.0	-	-	1	50.0	-	-	2	100.0
Kapalı Spor Salonu	2	14.28	10	71.4	2	14.28	-	-	14	100.0
Açık Futbol Sahası	2	25.0	-	-	6	75.0	-	-	8	100.0
Teakwondo Salonu	-	-	-	-	-	-	6	100.0	6	100.0
Halı Saha Kondisyon Salonu	-	-	-	-	-	-	5	100.0	5	100.0
	-	-	-	-	-	-	1	100.0	1	100.0
TOPLAM	5	13.8	10	27.7	9	25.0	12	33.3	36	100.0

Tablo 1'de Elazığ il merkezinde bulunan spor tesislerinin türüne göre % dağılımı verilmiştir. Toplam 36 spor tesisinin %33.3'ü Özel sektörde, %27.7'si ortaöğretim kurumlarında, %25'i Kamu Kurum ve Kuruluşlarında ve %13.8'i Gençlik ve Spor il Müdürlüğüne ait spor tesisi olduğu görülmektedir. Spor tesisi türüne göre ilk sırayı kapalı spor salonlarının yer aldığı son sırayı ise kondisyon salonun yer aldığı bulunmuştur.

Tablo 2: Kurumlardaki spor tesislerin m² olarak dağılımı.

Kurum Adı	Gençlik ve spor il müd.	Orta ögt. Kurumları	Kamu Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör	TOPLAM	
Spor türü	Tesis	m ²	m ²	m ²	m ²	
Stadyum		16.000	-	15.300	-	31.300
Kapalı Spor Salonu		1.600	4280	1430	-	7310
Açık Futbol Sahası		15.350	-	26.749	-	42.099
Teakwondo Salonu		-	-	-	1380	1380
Halı Saha		-	-	-	7.264	7.264
Kondisyon Salonu		-	-	-	600	600
TOPLAM		32.950	4.280	43.479	9.244	89.953

Tablo 2'de Elazığ il merkezinde bulunan spor tesislerinin m² olarak kurumlara dağılımı verilmiştir. Bu tesisler toplam 89.953 m² alana sahip olduğu bulunmuştur. Bunlardan 32.950 m²'lik alan Gençlik ve Spor il Müdürlüğüne 4.280 m² alan ortaöğretim kurumlarına, 43.479 m²'lik alan Kamu Kurum ve Kuruluşlara, 9244 m² alan ise özel sektöre ait olduğu görülmektedir.

Tablo 3: Spor tesislerin m² başına düşen kişi sayısına göre dağılımı

Spor Tesis Türü	Elazığ Nüfüsü (İl merkezi)	Toplam Tesis m ² sayısı	Toplam	m ² başına düşen kişi
Stadyum		2	31.300	6.53
Kapalı Spor Salonu		14	7.310	27.9
Açık Futbol Sahası		8	42.099	4.86
Halı Saha		5	7264	28.1
Tcakwando salonu		6	1380	148.2
Kondisyon Salonu		1	600	341
TOPLAM	204.603	36	89.953	2.27

Tablo 3'de Elazığ nüfus oranına göre m² başına düşen kişi sayısı verilmiştir. Tüm spor tesislerinden m² başına düşen kişi sayısı 2.7 olduğu bulunmuştur.

Tablo 4: Kurumlardaki spor tesislerinin temel ölçütlere yönelik uygunluk % dağılımı

Temel Ölçütler	Evet (Var) %	Hayır (Yok) %	Toplam %
Tribün var mı?	50.0	50.0	100.0
Görevli personel var mı?	31.0	69.0	100.0
Antrenör soyunma odası var mı?	72.0	28.0	100.0
Sporcu soyunma odası var mı?	80.5	19.5	100.0
Sağlık birimi var mı?	41.6	58.4	100.0
Aydınlatma sistemi var mı?	66.6	33.4	100.0
Sıcak su var mı?	61.1	38.9	100.0
Yeterli duş var mı?	38.4	66.6	100.0
Saha/Salon nizami mi?	19.4	80.5	100.0
Sağlıklı kullanılabilir durumdamıdır	41.6	58.3	100.0

Tablo 4'de anket sonucunda elde edilen bulguların yüzde dağılımı verilmiştir. Toplam 36 spor tesisinin %50'sinde tribün olmadığı (toplam seyirci kapasitesi 30.267 kişi ortalama 840 kişi), %69'ünde görevli personel bulunmadığı, %28'inde antrenör soyunma odası, %19.5'inde sporcu soyunma odası, % 58.4 'ünde sağlık birimi, %33.4'ünde aydınlatma sistemi, %38.9'unda yeterli duş olmadığı görülmüş, %80.5'inde saha/ salon nizami ölçülere uygun olmadığı bulunmuştur.

Araştırmanın yapıldığı kurumlarda ve özel sektörde toplam spor tesislerinin %58.3'ü bugünkü şartlarda sağlığa uygun ve kullanılabilir biçimde olmadığı açığa çıkmıştır.

Tablo 5: Kurumlardaki spor tesislerinde, tribünü olan spor tesislerinin seyirci kapasitesine göre dağılımı.

Kurum Adı Spor Tesis türü	Gençlik ve spor il müd.	Orta ögt. Kurumları	Kamu Kurum ve Kuruluşlar	Özel Sektör	TOPLAM
Stadyum	25.000	-	500	-	25.500
Kapalı Spor Salonu	750	1400	1250	-	3400
Açık Futbol Sahası	1000	-	-	-	1000
Teakwondo Salonu	-	-	-	127	127
Halı Saha	-	-	-	240	240
Kondisyon Salonu	-	-	-	-	-
TOPLAM	26.750	1400	1750	367	30.267
\bar{x} :					\bar{x} : 840

Tablo 5'de seyirci oturma kapasitesinin dağılımı verilmiştir. Tüm spor tesisleri toplam 30.267 kişilik seyirci kapasitesine sahiptir. Bunlardan 25.500 kişi stadyum, 3400 kişi kapalı spor

salonu, 1000 kişi açık futbol sahası, 240 kişi halı saha ve 127 kişi teakwando salonuna ait olduğu bulunmuştur.

Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü 26.750 kişi kapasiteyle ilk sırayı almakta, ikinci sırayı 1750 kişi ile Kamu Kurum ve Kuruluşlar, üçüncü sırayı 1400 kişi ile Ortaöğretim kurumları son sırayı da 367 kişi ile özel sektörün yer aldığı tesbit edilmiştir. Ortalama ise \bar{x} : 840 kişi olduğu bulunmuştur.

Tablo 6 : Kurumlardaki spor tesisleri günde kaç saat hizmete açık olduğuna göre dağılımı.

Kurum Adı	STADYUM		KAPALI SPOR SAL.		AÇIK FUTBOL SAHASI		HALI SAHA		TEAKWONDO SALONU		KONDİS-YON SALONU		TOPLAM	
	n	\bar{X}	n	\bar{X}	n	\bar{X}	n	\bar{X}	n	\bar{X}	n	\bar{X}	N	\bar{X}
Gençlik ve Spor İl Müd.	10	10	32	16	19	8.5	-	-	-	-	-	-	61	12.2
Ortaöğretim Kurumları	-	-	100	10	-	-	-	-	-	-	-	-	100	10
Kamu Kurum ve Kuruluş.	10	10	30	15	54	9	-	-	-	-	-	-	94	10.44
Özel Sektör	-	-	-	-	-	-	80	16	69	11.5	14	14	163	13.38
TOPLAM	20	10	162	11.57	73	9.12	80	16	69	11.5	14	14	418	11.61

Tablo 6'da spor tesislerinin günde kaç saat hizmete açık olduğu ve ortalama (\bar{x}) değerleri verilmiştir. Toplam 36 tesisi günde toplam olarak 418 saat hizmete açık olduğu ortalama olarak ise \bar{x} :11.61 saat açık olduğu tesbit edilmiştir.

Spor tesislerinin türüne göre dağılımında ise stadyumlar \bar{x} :10 saat, kapalı spor salonları \bar{x} :1.57 saat, açık futbol sahası \bar{x} : 9.12 saat, halı saha \bar{x} : 16 saat, tekwondo salonu \bar{x} : 11.5 saat ve kondisyon salonu \bar{x} :14 saat hizmete açık olduğu ortaya çıkarılmıştır. Bu dağılıma göre ilk sırayı günde 13.5 saat hizmete açık olmasıyla özel sektöre ait spor tesisleri yer almakta olduğu bulunmuştur.

Tablo 7: Spor tesislerinin mesai saatleri dışında açık tutulma durumuna göre kurumlara dağılımı

Kurum Adı	EVET		HAYIR		TOPLAM	
	n	%	n	%	N	%
G.S.İ.M	4	80.0	1	20.0	5	100
Orta Öğretim Kurumları	8	80.0	2	20.0	10	100
Kamu Kurum ve Kuruluşları	9	100.0	-	-	9	100
Özel Sektör	12	100.0	-	-	12	100
TOPLAM	33	91.6	3	8.3	36	100

Tablo 7'de elde edilen bulgulara göre mesai saatleri dışında spor tesislerinin açık olduğunun yüzde dağılımı verilmiştir. Toplam 36 spor tesisinden % 91.6'sı mesai saatleri dışında açık olduğu, %8.3'ü ise mesai saatleri dışında kapalı olduğu ortaya çıkarılmıştır. Buna göre kurumlara dağılımında ise ilk sırayı %100 ile özel sektör ve Kamu Kurum ve Kuruluşlar ait spor tesislerinin yer aldığı son sırayı ise %80 mesai saatleri dışında açık olmasıyla Gençlik ve spor il Müdürlüğünün ve Ortaöğretim kurumların spor tesislerinin yer aldığı görülmektedir.

Tablo 8: Kurumların sahip olduğu spor tesislerinin mesai saatleri dışında da günde kaç saat açık olduğuna göre dağılımı

	Stadyum	Kapalı spor salonu	Açık Futbol sahası	Halı Saha	Teakwondo Salonu	Kondisyon Salonu	Toplam
0-2	-	1	2	-	-	-	
2-4	2	7	2	-	1	-	
4-6	-	2	-	-	4	-	
6-8	-	2	3	5	1	1	
Top.	$\bar{x} : 3$	$\bar{x} : 3.8$ ± 1.8	$\bar{x} : 4.14$ ± 2.79	$\bar{x} : 7$	$\bar{x} : 5$ ± 1.26	$\bar{x} : 7$	$\bar{x} : 4.98$ ± 0.97

Tablo 8'de spor tesislerinin mesai saatleri dışında günde kaç saat açık olduğunun ortalama ve standart sapma dağılımı verilmiştir. Buna göre stadyumlar \bar{x} : 3 saat, kapalı spor salonu \bar{x} : 3.8 ± 1.8 saat, açık futbol sahaları \bar{x} : 4.14 ± 2.79 saat, halı saha \bar{x} : 7 saat, teakwando salonları \bar{x} : 5 saat ve kondisyon salonu \bar{x} : 7 saat mesai saatleri dışında açık olduğu görülmektedir. Tüm spor tesisleri \bar{x} : 4.98 ± 0.97 saat mesai saati dışında açık olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 9: Kurumlar ait spor tesislerinin mesai saatleri dışında kapalı tutulmasının sebeplere göre dağılımı.

Kurum Adı	Gençlik ve Orta		öğt. Kamu		Özel	Sektör	TOPLAM			
	spor il	müd.	Kurumları	Kurum			n	%	N	%
	n	%	n	%	n	%				
Talep										
Olmayışı	2	50.0	5	21.7	1	20.0	2	66.6	10	28.5
Personel										
Eksikliği	-	-	7	30.4	2	40.0	-	-	9	25.7
Tesis işlt.										
maddi yet.	-	-	8	34.7	1	20.0	-	-	9	25.7
İdareci										
Anlayışı	-	-	-	-	-	-	1	33.3	1	2.85
Salon/Saha										
yıpranması	-	-	1	4.34	1	20.0	-	-	2	5.71
Diğerleri	2	50.0	2	8.69	-	-	-	-	4	11.4
TOPLAM	4	100	23	100	5	100	3	100	35	100

Tablo 9'da spor tesislerinin mesai saatleri dışında kapalı tutulmasının sebeplerinin yüzde dağılımı verilmiştir. Buna göre %28.5 ile talep olmayışı, %25.7 personel eksikliği, %25.7 ile tesis işletilmesindeki maddi yetersizlikler, %11.4 ile diğer (bakım, onarım, temizlik), %5.71 ile salon ve sahanın yıpranması olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Kurumlardaki spor tesislerinde faydalanan sporcu sayısına göre dağılımı.

	Gençlik ve spor il müd. n	Orta ögt. Kurumları n	Kamu Kurum Kuruluşlar n	Özel Sektör n	TOPLAM N
Stadyum	50	-	240	-	290
Kapalı Spor Salonu	450	14.004	480	-	14.934
Açık Futbol Sahası	200	-	1180	-	1380
Teakwondo Salonu	-	-	-	760	760
Halı Saha Kondisyon Salonu	-	-	-	2380	2380
	-	-	-	210	210
TOPLAM	700	14.004	1900	3350	19.954

Tablo 10'da spor tesislerinden faydalanan sporcuların sayısı verilmiştir. Tüm spor tesislerinden 19.954 kişi faydalanmaktadır. Kurumlara dağılımında ise; Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'nün spor tesislerinden 700 kişi, Ortaöğretim kurumlarının spor tesislerinden 14.004 kişi, Kamu Kurum ve Kuruluşlarının spor tesislerinden 1900 kişi, Özel sektör ait spor tesislerinden 3350 kişi faydalandığı görülmektedir.

Tablo 11: Spor tesislerinde faydalanan kişilerin kapasite/nüfusa oranı durumuna göre kurumlara dağılımı.

Kurum Adı	Elazığ Nüfusu (İl Merkezi)	Toplam Tesis Sayısı	Toplam	Tesislerden Nüfus Oranı
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	204.603	5	700	0.34
Ortaöğretim Kurumları	204.603	10	14.004	6.84
Kamu Kurum ve Kuruluşlar	204.603	9	1900	0.92
Özel Sektör	204.603	12	3350	1.63
Toplam	204.603	36	19.954	9.7

Tablo 11'de spor tesislerinden faydalanan kişilerin Elazığ il Merkezi nüfusuna göre oranı verilmiştir. Toplam spor tesislerinden 9.7 kişi faydalandığı görülmektedir. Buna göre Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü spor tesislerinden 0.34 kişi, Ortaöğretim kurumları spor tesislerinden 6.84 kişi, Kamu Kurum ve Kuruluşları spor tesislerinden 0.92 kişi ve Özel sektöre ait spor tesislerinden 1.63 kişi nüfus oranına göre faydalanmaktadır.

Tablo 12: Spor tesislerinin halka açık olması durumuna göre kurumlara dağılımı

Kurum Adı	Evet		Hayır		TOPLAM	
	n	%	n	%	N	%
G.S.İ.M	5	100.0	-	-	5	100
Orta Öğretim Kurumları	1	10.0	9	90.0	10	100
Kamu Kurum ve Kuruluşları	5	55.5	4	44.4	9	100
Özel Sektör	12	100.0	-	-	12	100
TOPLAM	23	63.8	13	36.1	36	100

Tablo 12'de elde edilen bulgularla spor tesislerinin halka açık olma durumunun yüzde dağılımı verilmiştir. Toplam 36 spor tesisinin %63.8 halka açık olduğu, %36.1 ile halka açık olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Buna göre ilk sırayı %100 ile halka açık olmasıyla Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ile Özel sektöre ait spor tesislerinin yer aldığı, son sırayı ise % 10 açık olması durumuyla Ortaöğretim kurumlarına ait spor tesislerinin yer aldığı görülmektedir.

Tablo13: Kurumların sahip olduğu spor tesislerinin günde halka kaç saat açık olduğuna göre frekans dağılımı ile \bar{x} ve ss sonuçları

	Stadyum	Kapalı spor salonu	Açık Futbol sahası	Halı Saha	Teak. Salonu	Kon. Salonu	Toplam
1-3	1	4	2	-	-	-	
4-6	-	-	-	-	1	-	
7-9	1	-	3	-	-	-	
10-12	-	-	1	-	4	-	
13-15	-	-	-	1	1	1	
16-18	-	-	-	4			
Toplam	$\bar{x}: 5 \pm 4.24$	$\bar{x}: 2$	$\bar{x}: 6.5 \pm 3.88$	$\bar{x}: 16.4 \pm 1.34$	$\bar{x}: 10.5 \pm 2.94$	$\bar{x}: 14$	$\bar{x}: 9.06 \pm 2.6$

Tablo 13'de spor tesislerinin günde halka kaç saat açık olduğunun ortalama dağılımı verilmiştir. Buna göre stadyumlar $\bar{x}: 5 \pm 4.24$ saat, kapalı spor salonları $\bar{x}: 2$ saat, açık futbol sahası $\bar{x}: 6.5 \pm 3.88$ saat, halı saha $\bar{x}: 16.4 \pm 1.34$ saat, teawando salonları $\bar{x}: 10.5 \pm 2.94$ saat ve kondisyon salonları $\bar{x}: 14$ saat günde halka açık olduğu görülmektedir. Tüm spor tesisleri $\bar{x}: 9.06 \pm 2.06$ saat günde halka açık olduğu ortaya çıkarılmıştır.

Tablo 14: Kurumlara ait spor tesislerinin spor amacı dışında kullanılıp kullanılmadığına göre dağılımı.

Kurum Adı	Evet		Hayır		TOPLAM	
	n	%	n	%	N	%
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	2	40.0	3	60.0	5	100
Ortaöğretim Kurumları	8	80.0	2	20.0	10	100
Kamu Kurum ve Kuruluşları	2	22.2	7	77.7	9	100
Özel Sektör	2	16.6	10	83.3	12	100
TOPLAM	14	38.8	22	61.1	36	100

Tablo 14'de elde edilen bulgular ile spor tesisini spor amacı dışında da kullanıldığının yüzde dağılımı verilmiştir. Spor tesislerinin %38.8'i spor amacı dışında kullanıldığı, %61.1'i ise spor amacı dışında kullanılmadığı ortaya çıkarılmıştır. Buna göre spor amacı dışında kullanan diyen kurumların ilk sırasını %80 ile Ortaöğretim kurumları, ikinci sırayı %40 ile Gençlik Spor İl Müdürlüğü, üçüncü sırayı %22.2 ile Kamu Kurum ve Kuruluşları ve son sırayı ise %16.6 ile Özel sektöre ait spor tesisleri yer almaktadır.

Tablo 15: Spor tesislerinin spor amacı dışında kullananların hangi faaliyetler için kullandıklarının kurumlara göre dağılımı

Kurum Adı	Konferans		Folklör Çalışması		Müzik Eğlence		TOPLAM	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	2	33.3	2	33.3	2	33.3	6	100.0
Ortaöğretim Kurumları	8	42.1	7	36.8	4	21.0	19	100.0
Kamu Kurum ve Kuruluşları	2	50.0	1	25.0	1	25.0	4	100.0
Özel Sektör	-	-	-	-	2	100.0	2	100.0
TOPLAM	12	38.7	10	32.2	9	29.0	31	100.0

Tablo 15'de spor tesislerinin spor amacı dışında hangi faaliyetler için kullanıldığının yüzde dağılımı verilmiştir. Buna göre %38.7 ile konferans, %32.2 ile folklör çalışması, %29 ile müzik eğlence olarak spor amacı dışında kullanıldığı görülmektedir.

Tablo16: Spor tesislerinin teknik donanım işletme masrafları hangi kaynaklardan karşılandığının kurumlara göre dağılımı

Kurum Adı	Spor Kolu n	Kendi Bütçesinden n	Sporcu Gelirinden n	Dükkan/ Saha Geliri n	Toplam N
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	-	5	-	5	10
Ortaöğretim Kurumları	10	-	-	-	10
Kamu Kurum ve Kuruluşları	-	9	-	-	9
Özel Sektör	-	-	12	-	12
TOPLAM	10	14	12	5	41

Tablo 16'da elde edilen bulgular ile spor tesislerinin teknik donanım işletme masrafları hangi kaynaklardan karşılandığının dağılımı verilmiştir. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü kendi bütçesinden ve saha gelirlerinden, Ortaöğretim kurumları okul spor kolundan, kamu kurum ve kuruluşlar kendi bütçesinden, Özel sektöre ait spor tesisleri ise sporcu gelirinden teknik donanım ve işletme masraflarını karşıladığı görülmektedir.

Tablo17: Kurumlardaki spor tesislerinde sakatlamaya etki eden sebeplere göre dağılımı

Kurum Adı	saha/salon zeminin durumu		Yardımcı malzeme		Bilinçsiz spor yapma		Sportif kazalar		Diğer		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	1	14.28	1	14.28	1	14.28	4	57.14	-	-	7	100
Ortaöğretim Kurumları	5	17.85	7	25.0	6	21.42	8	28.57	2	7.14	28	100
Kamu Kurum ve Kuruluşları	-	-	6	25.0	9	37.5	9	37.5	-	-	24	100
Özel Sektör	-	-	5	20.8	8	33.3	10	41.6	1	4.16	24	100
TOPLAM	6	7.22	19	22.89	24	28.9	31	37.34	3	3.61	83	100

Tablo 17'de spor tesislerinde sakatlanmaya etki eden sebeplerin yüzde dağılımı verilmiştir. Buna göre ilk sırayı %37.34 ile sportif kazalar oluşturmaktadır. Diğerlerinin sıralaması ise; %28.9 ile bilinçsiz spor yapma, %22.89 ile yardımcı malzeme, %7.22 ile saha ve salon zeminin durumu ve %3.61 ile diğerleri (Fizyolojik nedenler) oluşturduğu görülmektedir.

Tablo 18: Spor tesislerinde 1990-1995 yılları arasında çalışan sporculardan milli olan sporcuların kurumlara göre dağılımı.

Kurum Adı	Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü		Ortaöğretim Kurumları		Kamu Kurum ve Kuruluşları		Özel Sektör		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
Atletizm	3		-		-		-		3	8.8
Boks	10		-		-		-		10	29.4
Bedminton	2		2		2		-		6	17.6
Teakwondo	1		-		2		9		12	35.2
Güreş	1		-		-		-		1	2.9
Judo	-		-		1		-		1	2.9
Kayak	-		-		1		-		1	2.9
Toplam	17	50.0	2	5.8	6	17.6	9	26.4	34	100

Tablo 18'de elde edilen bulgular ile Milli Sporcuların kurumlara dağılımı verilmiştir. 1990-1995 yılları arasında toplam milli sporcu sayısı 34 kişidir. Bunlardan %8.8 atletizm, %29.4'ü boks, %17.6'sı Bedminto, %35.2 Teakwondo, %2.9 güreş, %2.9 Judo ve %2.9 ise kayak branşından oluştuğu görülmektedir. Buna göre kurumlara dağılımını yaptığımızda, Milli Sporcuların %50'si Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde, %5.8 Ortaöğretim kurumlarında, % 17.6 Kamu Kurum ve Kuruluşlarında ve % 26.4 ise Özel Sektöre ait olduğu görülmektedir.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Elazığ il Merkezinde bulunan Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne, Ortaöğretim kurumları ve diğer Kamu Kurum ve Kuruluşlar ile Özel Sektöre ait spor tesislerinin verimlilik düzeyini araştırmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada 36 spor tesisinin işleyişindeki verimsizlik nedenlerini ortaya çıkarmak ve verimli hale nasıl getireleceği, ayrıca kurumlar arasındaki benzerlik ve görüş farklılıklarını tesbit etmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular 18 tabloda sunulmuş ve yorumlar yapılmıştır.

Elazığ'daki spor tesisleri, 6 spor tesisi türünden oluşmaktadır. Bunlar stadyum, kapalı spor salonu, açık futbol sahası, teakwondo salonu, halı saha ve kondisyon salonudur. Bu spor tesislerinden % 13-8'i Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde, % 27.7'si Ortaöğretim kurumlarında, % 25'i Kamu Kurum ve Kuruluşlarda ve % 33.3'u özel sektörde yer aldığı görülmektedir. (Tablo 1) Elazığ'daki spor tesisleri tesisler çeşitliği açısından bakıldığı zaman 6 spor tesisi türünden oluşmaktadır. Bu sayıdan da anlaşılacağı üzere Elazığ nüfusuna göre tesis sayısı yeterli görülse bile, çeşitlilik açısından, farklı spor branşlarına hizmet etmediğinden verimlilik açısından spor tesislerinin yetersiz olduğu söylenebilir. Bu noktada, spor tesislerinin türünü arttırdığımızda, çeşitli branşlarda sporcular faydalanacak ve böylece daha fazla kişinin spor yapma imkânında artmış olacaktır. Ancak, spor tesisi planlamasında önemli olan husus, ülkenin demografik yapısı, iklim şartları, nüfusun spora ilgisi ile eğilimleri daha doğru bir ifadeyle milli ve mahalli bünyeye uygun spor dallarının tesbit edilmesine bağlıdır (23).

Elazığ il Merkezinde kurumlarda ve özel teşebbüse ait spor tesislerini toplam kullanım alanı 89.953 m² dir (Tablo 2) . Almanya'da ilk olarak benimsenen kişi başına 3 m² lik şeklindeki

oyun tesis ve açık saha miktarı daha sonra 5 m²'lik alan tesbit edilmiştir (23). Oysa 204603 kişiden oluşan Elazığ (il merkezi) nüfusunda m² başına 2.27 kişi düşmektedir (Tablo 3). Bir başka deyişle Almanya'da 3 m²'lik alana bir kişi düşerken, Elazığ'da 3 m²'lik alana 6.82 kişi düşmektedir. Bu rakamlardan da anlaşılacağı gibi Elazığ'daki spor tesislerinin alanın yetersiz olduğunu ve bu durumda spor tesislerinde verimli bir çalışma aramak çok zor olduğu söylenebilir. Ancak Elazığ'da faal spor yapanları kısıyanlandığında bu rakamların değiştiği görülmektedir. Elazığ'da 1992-1995 yılları arasında mevcut tescilli sporcu sayıları tüm branşlar dahil olmak üzere 6453 kişidir (20). 89.953 m²'lik alana sahip olan Elazığ'daki spor tesislerinde faal spor yapanlar 3 m²'lik alana 0.21 kişi düşmektedir. Bu rakam Almanya ile kıyaslandığında iyi bir durumda olduğu açıklanabilir. Bu durum tesislerin uzun bir süre boş kaldığını, yani verimsiz kullanıldığını önemli bir kanıttır. Bu durumda spor tesislerinden verimli bir çalışma aramak çok zor olmaktadır.

Spor tesisleri; Spor faaliyetlerinin her spor branşının kendine özgü çalışma hazırlık antrenmanlarının, ulusal ve uluslararası müsabakaların yapılabilmesine, uygun spor faaliyetleri öncesi ve esnasında sporcu ve seyircilerin gereksinimlerini karşılayacak (saha, tribün, tuvalet vb) üniteleri bulunan yapı saha ve alanları olarak tarif edilen yerlerdir (6) Araştırmanın yapıldığı spor tesislerinin % 58.3 ü bu anlamda çağdaş spor tesisi tanımına uymadığı görülmektedir (Tablo 4). Sporun geliştirilmesinde ve her yaştaki insanın faydalandığı, etkili araç rolünü oynayan spor tesis ve işletmelerinin bu yetersizlikleri sebebiyle her geçen gün artan talebe cevap vermemesi bu durumu hazırlayan en önemli faktör olmakta ve verimi düşürmektedir. Bu da sporun ve onun yapıldığı alanın bir spor tesisi olarak görülmediği ve toplumda istenilen düzeyde bir spor bilincinin yerleşmediğini göstermektedir. Bir çok tesislerin nizami ve sıhhi

olarak yapılmaması yanında ihtiyaçların cevap verecek nitelikte olmaması ve spor işletmeciliğ anlayışından uzak bir tarzda yönetilmesi, tesislerden beklenen yararın, asgari bir seviyeye bile ulaşmasına engel teşkil etmektedir. Bu neticede tesislerin büyük oranda ihtiyaca cevap veremediğinden verimli çalışmadığıda söylenebilir.

Tüm spor tesisleri toplam 30.267 kişilik seyirci kapasitesine sahiptir. Ortalama olarak spor tesisi başına ortalama \bar{x} :840 kişi seyirci düştüğü görülmektedir (Tablo 5). Toplam 36 spor tesisi günde 418 saat ortalama \bar{x} :11.6 saat hizmete açık olduğu görülmektedir (Tablo 6). Buna göre Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünün spor tesisleri günde \bar{x} : 12.2 saat, ortaöğretim kurumları spor tesisleri \bar{x} :10 saat, Kamu Kurum ve Kuruluşlara ait spor tesisleri \bar{x} : 10.4 saat ve Özel Sektöre ait spor tesisleri ise \bar{x} :13.5 saat olarak hizmete açık olduğu görülmektedir. Gelişmiş Batı ülkelerinin çoğunda spor tesisleri 24 saat açık olduğu ve bu tesislerden yüksek düzeyde değişik yaş guruplarından insanların yararlandığı bilinmektedir. Elazığ'da ise spor tesislerin ortalama \bar{x} :11.6 saat günde hizmete açık olması, spor tesislerinden faydalanan kişi sayısını düşürdüğünü ve hizmet saatinin az olduğunu söyleyebiliriz . Kamuoya ait spor tesislerin hizmet saatinin az olmasının bakım ve onarım, araç gereç ve personel yetersizliği yüzünden istenen seviyenin çok altında gerçekleştiği görülmektedir (Tablo 6). Bu durumda günlük hizmet saatini düşürmektedir. Özel sektöre ait spor tesislerinin kurumlara ait spor tesislerinden daha fazla hizmete açık olması, gelir getirmesiyle ve talebe cevap vermek arzusundan kaynaklanabilir.

Araştırmanın yapıldığı spor tesislerinin %91.6'sı mesai saatleri dışında açık olduğu, %8.3 'nün mesai saatleri dışında açık olmadığı görülmektedir (Tablo 7). Bununla birlikte toplam 36

spor tesisi mesai saatleri dışında ortalama olarak günde \bar{x} : 4.98 ± 0.97 saat açık olduğu görülmektedir. Buna göre stadyumlar \bar{x} : 3 saat kapalı salonları \bar{x} : 3.8 ± 1.8 saat, açık futbol sahaları \bar{x} : $4.14 + 2.79$ saat, halı sahalar \bar{x} : 7 saat, tcakwando salonları \bar{x} : 5 saat ve kondisyon \bar{x} : 7 saat mesai saatleri dışında açık olduğu görülmektedir (Tablo 8). Görüleceği gibi özel sektöre ait spor tesisleri kurumlardaki spor tesislerinden ayrı tuttuğumuz zaman bu rakam oldukça düşecektir. Bir spor tesisi planlanırken önemli olan, verimli ve geniş bir kesime hizmet edecek şekilde işletilmesidir. Spor, her yaştaki insanın boş zamanda yaptığı bir çalışmadır. Kurumlarda çalışan insanların ve geniş bir kitleleri bünyesinde bulunduran okullardaki öğrencilerin spor yapmaları ancak boş zamanlarında olmaktadır. Bu durumdan dolayı spor tesislerinin hizmet saatinin az olduğu görülmekte ve spor tesislerinin verimli bir düzeyde çalışmadığını söyleyebiliriz.

Tesis işletmecilerine göre; spor tesislerinin mesai saatleri dışında kapalı tutulmasının sebeplerinden %28.51 "talep olmayışı", %25.7'si "personel eksikliği ve tesis işletilmesindeki maddi yetersizlikler", %11.4'ü "bakım, onarım ve temizlik % 5.71'i "saha/salonun yıpranması" ve %2.83'ünde ise "idareci anlayışı" olarak görülmektedir (Tablo 9). Spor tesislerinin kapalı tutulmasının ilk sebebi 'talep olmayışı' denilmiştir. Elazığ gibi nüfus yoğunluğu fazla olan ilimizde gerçekten spor kültürü tam olarak yerleşmemiş durumdadır, yoksa idareciler bu konuda yanlış bilgi vermişlerdir. Spor kulüplerimiz antreman yapmak, halk spor için saha ve salon ararken idareciler talep olmayışı söylemişlerdir. Talep olmadığı spor tesislerin kapalı tutulmasına yeterli değildir. Talep olmayışının doğruluğu olup olmadığı ispatlanması için talep edenlerinde görüşleri alınmalıdır. Spor tesislerinin kapalı tutulmasının diğer sebepleri personel eksikliği, tesis işletilmesindeki maddi yetersizlikler, bakım,

onarım ve sahanın yıpranması çıkmıştır. Bu faktörler bir işletmede hizmet üretimini olumsuz etkileyebilir. Ancak bir şekilde de bu problemler çözülebilir. Bu sebeplerin spor tesislerinin verimsizlik sebebi olarak görülmesi ve ileri sürülmesi bir problem olarak kabul edilemez. Halk spor yapabilmek için parası ile özel salon ve sahalara gidip ihtiyacını karşılamaktadır.

Toplam 36 spor tesisinden 19.954 kişi faydalanmaktadır. Bunlardan 700 kişi Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü spor tesislerinden, 14004 kişi Ortaöğretim kurumları spor tesislerinden, 1900 kişi Kamu kurum ve Kuruluşlardaki spor tesislerinden ve 3350 kişi ise Özel Sektöre ait spor tesislerinden faydalandığı görülmektedir (Tablo 10). Kapasite/ Nüfus oranına göre tesislerden faydalanma imkanı yönünden Türkiye ortalamasının üzerinde olan illerin başında Kırklareli gelmektedir. Bu ilimizde tesislerden faydalanan nüfus oranı yüzde 34.1'dir. Türkiye ortalamasının üzerinde olan illerin sayısı 24'dür. Gaziantep ili nüfus oranı 8.7 ile Türkiye ortalamasına eşit bir imkana sahiptir (23). Elazığ'da ise araştırmanın yapıldığı spor tesislerinden faydalanan kişilerin nüfusa oranı 9.7 olduğu görülmektedir (Tablo 11). Geniş kitleri bünyesinde bulunduran Ortaöğretimdeki spor tesislerini diğer kurumlardaki tesislerden ayrı tuttuğumuzda faydalana bilen nüfus oranı 2.9'a düşmektedir. Elazığ ilinde faydalanabilen nüfus oranı 9.7 ile Türkiye ortalamasına eşit olduğu görülmektedir. Bu dengeyi, Ortaöğretimdeki spor tesislerin oluşturduğunu söyleyebiliriz.

Kurumlara ve Özel sektöre ait spor tesislerinin %63.8'inin halka açık olduğu, %36.1'nin halka açık olmadığı ortaya çıkarılmıştır. Buna göre spor tesislerinden %100'ünün halka açık olmasıyla Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü ve Özel Sektöre ait spor tesislerinin ilk sırayı aldığı, ikinci sırada ise % 55.5 ile halka açık

olmasıyla Kamu Kurum ve Kuruluşlardaki spor tesislerinin yer aldığı ve son sırayı ise % 10 ile halka açık olmasıyla Ortaöğretim kurumlardaki spor tesislerinin yer aldığı görülmektedir (Tablo 12). Tüm spor tesisleri ortalama olarak \bar{x} : 9.06 ± 2.6 saat halka açık olduğu ortaya çıkarılmıştır (Tablo 13). Her derecedeki öğretim kurumları ile özel, kamu ve gönüllü kuruluşlara ait spor tesisleri, öncelikle okullara ve kulüplere olmak üzere, halka açılmalı, ortaklaşa kullanılmalıdır (3). Ortaöğretim kurumlardaki spor tesislerinin %10 ile halka açık olması durumu bu tesislerden çok az kişinin faydalandığını göstermektedir. Bir eğitim aracı olan, fakat büyük oranda onarım ve personel eksikliği çeken spor tesisleri okulların ilgi ve sorumluluk alanının dışına çıkartılmış ve ihmal edilmiş yerler görünümündedir. Okul yöneticileri spor tesislerini düzenli kullanılmadığını, personel yetersizliğinden ve tesis işletilmesindeki maddi yetersizliklerden olduğu görülsede (Tablo 9), bunu gerekçe göstererek spor tesislerini okul dışına açık tutmadıklarını belirtmişlerdir. Bu gerekçelerin geçerli olabileceği düşünülse bile, spor tesislerinin verimli kullanımını engelleyen faktörler olarak görülmesi ve ileri sürülmesi yetersiz ve anlamsızdır. Önemli olan ve olması gereken, eğitim ortamının kalitesi ve insan ihtiyaçlarına cevap verecek biçimde organize edilip edilmediğidir. Yine Kamu Kurum ve Kuruluşlardaki spor tesislerde personel eksikliğinden halka açmadığını söylemektedir. Araştırmanın yapıldığı kamu kurum ve kuruluşlardaki bir spor tesisinin otopark olarak kullanıldığı tesbit edilmiştir. Bir taraftan spor tesisi eksikliği çeken kurumlar diğer taraftan verimli kullanılmayan spor tesislerinin bulunması, kaynakların verimli kullanılmadığını göstermektedir.

Toplam 36 spor tesisinin %38.8'i spor amacı dışında kullanıldığı, %61.1'i spor amacı dışında kullanılmadığı görülmektedir (Tablo 14). Spor tesislerini spor amacı dışında kültürel etkinliklerden %8.7'si

konferans, %32.2'si folklor çalışma ve %29'u müzik eğlenceden oluştuğu görülmektedir (Tablo 15). Spor tesisleri yapılış amaçlarına göre hizmete sunulmalı ve bu şekilde rasyonel verimliliğe ulaşılabilir. Oysa görüldüğü gibi ülkemizde sportif amaçlı tesisler, amaç dışı kullanıldığı görülmekte ve bu sebeple arzulanan verimliliği azalttığı söylenebilir.

Elazığ il Merkezinde bulunan Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü spor tesisleri teknik donanım ve işletme masraflarını kendi bütçesinden ve dükkan, saha gelirlerinden karşılamakta, Kamu kurum ve Kuruluşlardaki spor tesisleri kendi bütçesinden, Ortaöğretim kurumları spor tesisleri spor kolunda ve özel sektöre ait spor tesisleri ise sporcu aidatlarından teknik donanım ve işletme masrafları karşılandığı görülmektedir (Tablo 16). Özellikle ortaöğretim kurumlarındaki spor tesisleri spor ilgili gelirlerinin okul spor kolundan sağlanıyor olması spor tesislerinin verimli kullanımını olumsuz yönde etkilemektedir. Spor tesislerinin özellikle kamuya ait olanlarının bakım, onarım ve işletme masrafları yetersizliği yüzünden istenen seviyenin çok altında gerçekleştiğini ve bu şekilde verimi düşürdüğünü açıklanabilir.

Spor tesislerinde, sakatlanmaya etki sebepleri şu şekilde sıralayabiliriz; Saha/salon zeminin durumu, yardımcı malzeme, bilinçsiz spor yapma, sportif kazalar ve fizyolojik sebepler sakatlanmaya etki etmektedir. Buna göre kurumlarda ve özel sektöre ait spor tesislerinde sakatlanmaya etki eden sebeplerden %37.4 lik sportif kazalar, %28.9'ü bilinçsiz spor yapma, %22.89'u yardımcı malzeme, %7.22 ile saha zeminin durumu ve %3.61 ile fizyolojik sebeplerden oluştuğu görülmektedir (Tablo 17). Araştırmanın yapıldığı spor tesislerinden özellikle Ortaöğretim kurumlarındaki spor tesislerinin salon zeminin durumu kullanılır halde olmadığı görülmüş ve bazı salonlarda kalorifer peteklerinin

oyun alanının içinde olması sakatlanmayı büyük ölçüde arttırmaktadır. Bununla birlikte salon zemininin durumunun kötü olması, bir yandan bilinçsiz spor yapanları eklediğimizde sakatlanma oranının arttığını açıklayabiliriz. Sporcuyu en yüksek verime ulaştıracak, alacağı temel eğitim ve öğretimdir. Bu nedenle yapacağı spor dalı için yaşının ve fizyolojik yapısının uygunluğu tespit edilmesi, spor araç ve gereçlerini (yardımcı malzeme) eksiksiz temin edilmesine özen gösterilmesi, sakatlanmayı oldukça azaltacağı söyleyebiliriz.

Elazığ'da 1990-1995 yılları arasında toplam milli sporcu sayısı 34 kişidir. Bunlardan 3'ü "atletizm", 10'unu "Boks", 6'sı "badminton", 12'si "taekwondo", 1'i "güreş", 1'i judo ve 1'i ise kayak branşlarından oluştuğu görülmektedir (Tablo18). Özlemine duyduğumuz ve ülkemizi uluslararası yarışmalarda başarıyla temsil edecek iyi ve elit sporcuları yetiştirmek, kurumların ana hedefi olması gerekir. Milli sporcu yetiştirilmesi hem ülkemiz açısından, hemde Elazığ ili açısından önem arz etmektedir. Böylece spor tesislerini verimli kullanımı hem sporcu yetiştirilmesinde hemde yüksek sayıda bireyin spor yapmasına imkan doğuracağı açıklanabilir.

Sonuç olarak; Elazığ İl Merkezinde bulunan spor tesisleri nüfusa oranı Türkiye ortalaması düzeyindedir. Elazığ'ın bulunduğu komşu illerle kıyaslandığında spor tesisleri yeterli bir düzeyde olduğu söylenebilir. Ancak bir çok tesislerin nizami ve sıhhi olarak yapılmaması yanında ihtiyaçlara cevap verecek nitelikte olmaması, spor işletmeciliği anlayışında uzak bir tarzda yönetilmesi, spor tesislerinin yeterli derecede halka açık olmaması tesislerden beklenen yararın asgari bir seviyeye bile ulaşmasına engel teşkil etmektedir.

Bu sebeplerden dolayı spor tesislerinin büyük oranda ihtiyaca cevap veremediğinden verimli çalışmadığı söylenebilir.

5. ÖNERİLER

Elde edilen bulgular ışığında sorunun çözümüne yönelik öneriler aşağıda sunulmuştur.

- 1- İşletmecilik verimli ve düzenli bir hale getirilmelidir,
- 2- Kurumlardaki spor tesisleri, özellikle Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Ortaöğretime ait spor tesisleri halka açılmalıdır.
- 3- Spor tesislerini halka açmayan yöneticileri denetleyerek yasal işlemlerin yapılması,
- 4- Spor tesislerinin bakım-onarım, uzman personel, araç-gereç gibi meseleleri çözüme kavuşturulmalıdır.
- 5- Çeşitli kuruluşlara ait spor tesislerinin öncelikle tam kapasiteyle ve sonra da ortak kullanılmasıyla ilgili mali ve idari yönden koordinasyon ve işbirliği sağlanmalıdır. Gerekirse, ortak kullanma konusu kuruluşların ortaklaşa hazırlayacakları bir yönetmenlik belirli bir esasa bağlanmalıdır.
- 6- Özel kuruluşların spor tesisleri yapmalarını özendirici tedbirler alınmalıdır.
- 7- Spor tesislerini özelleştirmeye gidilmelidir.
- 8- Talebi arttırmak yönünden halka yönelik çalışmaların çoğaltılması ve organizasyonların tanıtımı daha düzenli bir şekilde sağlanmalıdır.
- 9- Spor tesislerinin kullanımında gerçekçi program yapılmalı ve programlarda gerektiği zaman esneklik sağlanmalı ve programlar gerçeğe uygun olmalıdır.
- 10- Ortaöğretim kurumlarındaki spor tesislerinin denetleme ve kullanma yetkisi Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne verilmelidir.
- 11- Araştırma önerisi olarak Elazığ İli'nde görülen halkın spora yönelik talep eksikliği bir tez konusu içerisinde çalışılmalıdır.

ÖZET

Bu çalışma; Elazığ İl Merkezinde bulunan Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Ortaöğretim kurumları ve diğer kamu kuruluşları ile özel sektöre ait spor tesislerinin verimlilik düzeyini araştırmak üzere planlandı. Elazığ İl Merkezindeki kurumlar ile özel sektöre ait spor tesislerinin tamamı bu çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünde kayıtlı 36 spor tesisi örneklem olarak alınmıştır.

Araştırma sonunda tüm spor tesislerinin %33.3'ü özel sektörde, %27.7'si ortaöğretim kurumlarına, %25'i kamu kurum ve kuruluşlarına ve %13.8'i Gençlik ve Spor İl Müdürlüğüne aittir. Bu spor tesisleri toplam 89.953 m²'lik alana sahip olduğu ve Elazığ nüfus oranına göre m² başına 2.7 kişi düştüğü bulunmuştur. Tüm spor tesislerinin %58.3'ü bugünkü şartlarda sağlığa uygun ve kullanılabilir biçimde olmadığı anlaşılmıştır. 36 spor tesisinin tamamı günde toplam olarak 418 saat çalışmaktadır. Tesisler ortalama olarak 11.61 saat hizmete açıktır. Tüm spor tesislerinden 19.954 kişi faydalanmaktadır. Bu tesislerden faydalanan kişilerin Elazığ nüfusuna (kapasite/nüfus) oranı 9.7 kişidir. Spor tesislerinin %36.1'i halka açık olmadığı anlaşılmıştır. Ayrıca tüm spor tesisleri günde ortalama olarak 9.06 ± 2.06 saat halka açıktır.

Sonuç olarak, Elazığ İl Merkezinde bulunan spor tesisleri nüfusa oranı Türkiye ortalaması düzeyindedir. Ancak tesislerin verimli biçimde kullanılmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle spor tesislerinin verimli çalışabilmesi için kaynakların artırılması, yöneticilerin eğitilmesi ve tesislerin özelleştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Verimlilik , Spor Tesisi, İşletmecilik

SUMMARY

This study, was planned to research the level of productivity in all sport foundations constructed in Elazığ. Those are; The City Head Office of Young and Sport secondary and high schools, other public foundations and private foundations. On this work 36 sport foundations were taken as an examples, all these foundations were registered in The City Head Office of Young and Sport.

At the end of this research; 33.3% at all sport foundations belongs to special foundations, 27.7% belongs to intermediate level schools foundations, 25% belongs to public foundations and 13.8% belongs the city Head Office of Young and Sport. These sport foundations have an area of 89.953 m². According to the population Elazığ, There are 2.7 persons in each m². 58.3% of all sport foundations weren't suitable at today's conditions and they aren't used headtly. It is found that all the 36 sport foundations work for 418 hours in a day. The average work time of the foundations is 11.61 hours 19954 persons utilize from these foundations. It is also found that the capacity of the people who utilize from these foundations. Is 9.7% of all populations. It is found that 36.1% of sport foundations aren't exposure to the people and in additions, all sport foundations are open about 9.06 ± 2.06 hours in a day for people.

As a result, the proportion of the population of the sport foundations at the centre of Elazığ city is at the level of Turkey's awarege. But those foundations haven't been used as a productive in order to work all of sport foundations as a profitably; it is necessary to increase the sources and to educate the managers and sport foundations must be changed to privated foundations.

Key Words: Productivity, Sport foundations, Administrations

KAYNAKLAR

- 1-ADALI, S. (1990) "Türkiye'de Spor tesis Konusunda Bazı Görüntüler" **Spor Bilim Dergisi** 2. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğt. Fak. Yayının İstanbul.
- 2-Beden Terbiyesi ve Spor Genel Müdürlüğü teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (No: 3289) Resmi Gazete No: 1921, 28.5.1986.
- 3-CAN, H. (1986) "**Genel İşletmecilik Bilgisi**" Ankara
- 4-CEMALCILAR, İ.; BAYAR D. AŞKUN, İ. (1991) "**İşletmecilik Bilgisi**" Anadolu Üniversitesi Yayını Eskişehir.
- 5-DEMİRCİ, N. (1986) "**Spor'da Yönetim- Teşkilatlanma ve Organizasyonları**" Milli Eğitim Basımevi- Ankara.
- 6-D.İ.E (1987) "**Spor Faliyetleri ve Tesisler**" - Anakara.
- 7-DOĞU, G. (1990) "Spor Tesislerinin Planlanması" **Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyum Bildirileri**. G.S.G.M. Yayını Ankara..
- 8-DPT, (1968-1972) **İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**. T.C. Başbakanlık D.P.T. Yayınları, Ankara
- 9-"DPT", (1973-1977), **Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı** T.C. Başbakanlık D.P.T. Yayınları. Ankara. Yayın No:1271
- 10-"DPT", (1978-1982), **Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı** Yayın No:1664 T.C. Başbakanlık D.P.T. Yayınları, Ankara
- 11-"DPT", (1983-1987), **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı**. Yayın No:2065, T.C. Başbakanlık D.P.T. Yayınları, Ankara
- 12-"DPT", (1988-1992) **Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı**. Yayın No:2174, T.C. Başbakanlık D.P.T. Yayınları, Ankara
- 13-"DPT", (1983) **Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı "Özel İhtisas Raporu"** T.C. Başbakanlık D.P.T. Yayınları, Ankara.

- 14-EKENCİ, G. "Ders Notları" Gazi Üniversitesi Beden Eğitim ve Spor Yüksek Okulu, Ankara.
- 15-EKENCİ, G. (1990) "Spor Tesislerinin İşletilmesinde Kamu Kuruluşlarının Etkinliği" Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyum Bildirileri . G.S.G.M. yayını , Ankara
- 16-ERDEM, Ü., BARIŞCI F., EROĞLU, Ş., IŞIK K. (1990) " Spor Tesisleri" Spor Şurası Bildirileri G.S.G.M. Yayını, Ankara.
- 17-ERAN, N. (1988), "Ergonomi" M.P.M. Yayını, Ankara.
- 18-GSGM (5 Aralık 1989) Tanıtılması ve Kuruluşu. G.S.G.M Yayınları, Ankara.
- 19-G.S.G.M. (1990), Türk Sporcunu Uygulama Politikası, Spor Şurası (sh. 26-31) Ankara.
- 20-Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü (1995), Elazığ.
- 21-GÜRİPEK, O., (1990) Spor Tesisleri. Spor Şurası Bildirileri Başbakanlık G.S.G.M. Yayınları, Ankara.
- 22-İMAMOĞLU, A. F., (1985), "Türkiye'de Spor Tesisleri Politikası" Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Master Tezi, Ankara.
- 23-KETEN, M. (1974), Türkiye'de Spor. Ay Yıldız Matbaası, Ankara.
- 24-MUCUK, İ., (1993) "Modern İşletmecilik". Dergisi Yayınları İstanbul
- 25-MPM, (1991), Türkiye'de İşgücü Verimliliğini Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörlerin Önemi" I. Verimlilik kongresi Bildirileri (MPM Yayınları) Ankara
- 26-MPM, (1991), "Verimlilik Kültürünün Oluşmasını Etkileyen Faktörler" I. Verimlilik Kongresi Bildirileri (MPM Yayınları), Ankara.
- 27-ÖZDAMAR, S.,(1991) II. Verimlilik Kongresi (MPM yayını) Ankara.

- 28-PEHLİVAN, Z., (1994), "Okul Spor Salonlarında Verimliliğin Araştırılması" Hacettepe Üniversitesi Spor Bil ve Tek. Y.O. III Ulusal Spor Bilimleri Kongresi Bildirileri Özeti. Ankara - 1994.
- 29-SAYLAM, A., (1988). G.Ü.S.B.E. Beden Eğitimi Yüksek Lisans Ders Notları, Ankara.
- 30-SEÇİM, H. ve ÇOŞKUN S. (1992). Halkla İlişkiler. Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fak. Yayını, Eskişehir.
- 31-SELARSLAN. M. Z. (1990). "Spor Pazarlaması ve Boyutları" Spor Bilimleri I. Ulusal Sempozyum Bildirileri, G.S.G.M. Yayını Ankara .
- 32-Spor Şurası. (1990) "Türk Sporunu Uygulama Politikası Komisyon Raporu" , Ankara.
- 33-TATAR, T. ve ÜNER M., "İşletmecilik İlkeleri" Gazi Büro Yayınları, Ankara.
- 34-T.C. Hükümleri (1960-1978) C.II Ankara 1978, Başbakanlık Yayını
- 35-ÜSTÜNŞOYLU, E., (1990). Spor Tesisleri Spor Şurası Bildirileri, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

1966 Yılında Elazığ'da doğdum. İlk, orta ve lise tahsilimi Elazığ ilinde tamamladım. 1988 yılında Selçuk Üniversitesi-Beden Eğitimi ve Spor Bölümü'ne girdim ve 1992 yılında mezun oldum.

1992 yılının Aralık ayında Malatya'nın ilçesi olan Akçadağ Yatılı İlköğretim Bölge Okulunda Beden Eğitimi Öğretmeni olarak göreve başladım. 1993 yılında Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Araştırma Görevlisi sınavını kazanarak göreve başladım. Halen bu görevime devam etmekteyim.

1994 yılında Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün açmış olduğu Yüksek Lisans sınavını kazanarak bu programa yerleştirildim. Evli, bir çocuk babasıyım.

TEŞEKKÜR

Araştırmanın başından sonuna kadar hiç bir yardımını esirgemeyen, üstün hoşgörü, sabır ve gayretleriyle beni sürekli en iyiye yönelten, danışmanım sayın Prof. Dr. Eyüp G. İSBİR hocama teőekkürü bir borç bilirim.

Çalışmam süresince bana çeşitli konularda yardımcı olan Fırat Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Öğretim elemanlarına emeklerinden dolayı teşekkür ederim. Ayrıca alışmalarımdaki katkılarından dolayı başta Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü, Ortaöğretim kurumlarındaki Beden Eğitimi Öğretmenlerine, Kamu Kurum ve Kuruluşlardaki idarecilere ve özel sektöre ait spor tesislerindeki yöneticilere, bana gülyüz göstererek sorularıma cevap vermelerinden dolayı teşekkür ederim.

ANKET FORMU

ELAZIĞ İLİNDEKİ SPOR TESİSLERİNİN VERİMLİLİĞİNİ
ARAŞTIRMAK

Bu anket formu, Elazığ İl Merkezinde bulunan Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü'ne, Ortaöğretim Kurumlarına, Kamu Kurum ve Kuruluşlara ve Özel Sektöre ait Spor Tesislerinin verimlilik düzeyini belirlemeye yönelik Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında yüksek lisans tezi kapsamında bir araştırma çalışması olarak hazırlanmıştır.

Aşağıdaki sorular dikkatlice okuyarak cevap vermeniz araştırmanın sağlığı açısından önem arz etmektedir. Bu araştırma sonucunda elde edilen veriler sizlere iletilecektir. İlgili ve yardımlarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Araştırmacı:

Arş. Gör. Eyüp NACAR

Danışman:

Prof. Dr. Eyüp G. İSBİR

1- Kurumunuza ve şahsınıza ait spor tesislerinin/tesisnin türünü ve kullanım alanını belirtiniz.

1- ☐ Stadyum m ²	2- ☐ Kapalı spor salonu m ²
3- ☐ Açık futbol sahası m ²	4- ☐ Halı saha m ²
5- ☐ Açık saha (Bas. Vl. vb).....m ²	6- ☐ Taekwondo m ²
7- ☐ Kondisyon Salonu m ²	8- ☐ Diğer m ²

2- Tesisinizin/Tesislerinizin seyirci oturma kapasitesi var mı?

- 1- Var 2- Yetersiz 3- Yok

3- Varsa, kapasitesini yazınız.

- 1- Stadyum m² 2- Kapalı spor salonu m²
 3- Açık futbol sahası m² 4- Halı saha m²
 5- Açık saha (Bas. Vl. vb).....m² 6- Taekwondo m²
 7- Kondisyon Salonu m² 8- Diğer m²

4- Tesisinizde/Tesislerinizde çalışan personel sayısını yazınız.

- 1- Yönetici kişi 2- Memur kişi 3- Hizmetli kişi

5- Tesisinizde/Tesislerinizde antrenör soyunma odası var mı?

- 1- Var 2- Yetersiz 3- Yok

6- Tesisinizde / Tesislerinizde sporcu soyunma odası var mı?

- 1- Var 2- Yetersiz 3- Yok

7- Tesisinizde/Tesislerinizde sağlık birimi var mı?

- 1- Var 2- Yetersiz 3- Yok

8-Tesisinizde/Tesislerinizde gece müsabakalarının yapılması için aydınlatma sisteminiz var mı?

- 1- Var 2- Yetersiz 3- Yok

9- Tesisinizde/ Tesislerinizde sıcak su var mı?

- 1- Var 2- Yetersiz 3- Yok

10- Tesisinizde / Tesislerinizde duş var mı?

- 1- Var 2- Yetersiz 3- Yok

11- Tesisiniz / Tesisleriniz nizami ölçülere uygun mu?

- 1- Evet 2- Hayır

12- Tesisiniz/Tesisleriniz sağlıklı kullanılır durumdamıdır?

- 1- Evet 2- Hayır

- 13- Tesisiniz /Tesisleriniz günde kaç saat hizmete açıktır?
1- Yaz aylarında günde Saat
2- Kış aylarında günde Saat
- 14- Tesisiniz/ Tesisleriniz mesai saatleri dışında açıkmıdır?
1- Evet 2- Hayır
- 15- Cevabınız evet ise günde kaç saat açıktır?
1- 0-2 Saat 2- 2-4 Saat 3- 4-6 Saat 4- 6-8 Saat
- 16- Tesisinizin/Tesislerinizin mesai saatleri dışında kapalı tutulmasının sizce sebepleri nelerdir?
1- Personel eksikliği 5- İdareci anlayışı
2- Talep olmayışı 6- Diğer
3- Salon/sahasının yıpranması
4- Tesisin işletilmesindeki maddi yetersizlik
- 17- Tesisinizde/Tesislerinizden faydalanan sporcu sayısı na kadardır?
1- Kişi
- 18- Tesisinizde/Tesislerinizde lisanslı sporcular dışında (Beden Eğt. Dersi Hariç) halka açıyormusunuz?
1- Evet 2- Hayır
- 19- Cevabınız evet ise günde kaç saat?
1- 1 saat 2- 2 saat 3- 3 saat 4- saat
- 20- Tesisiniz/Tesisleriniz spor amacı dışında kullanılmakta mıdır?
1- Evet 2- Hayır
- 21- Cevabınız evet ise hangi faaliyetler için kullanılmaktadır?
1- Konferans 2- Folklor çalışması 3- Diğer

22- Tesisiniz/Tesisleriniz teknik donanım işletme masrafları hangi kaynaklardan karşılanmaktadır?

1-

2-

3-

23- Sakatlanmaya etki eden sebepler sizce nelerdir?

1- Saha/Salon zemininin durumu 2- Yardımcı malzeme

3- Bilinçsiz spor yapma 4- Sportif kazalar

5- Diğer

24- Tesisinizde / Tesislerinizde 1990-1995 yılları arasında çalışan sporculardan Milli Sporcu sayısı kaçtır?

Branşı

Adet

1-

2-

3-

4-